

DET KONGELIGE
ARBEIDS- OG SOSIALDEPARTEMENT

Meld. St. 5

(2018–2019)

Melding til Stortinget

Regulering av pensjoner i 2018
og pensjonisters inntektsforhold

DET KONGELIGE
ARBEIDS- OG SOSIALDEPARTEMENT

Meld. St. 5

(2018–2019)

Melding til Stortinget

Regulering av pensjoner i 2018
og pensjonisters inntektsforhold

Innhold

1	Innledning	5	3.4	Vekst i utbetalt pensjon for ulike husholdningstyper	14
2	Regulering av pensjoner mv. i 2018	6	4	Inntektsutvikling blant den eldre befolkningen	16
2.1	Innledning	6			
2.2	Regulering fra 1. mai 2018	6			
2.3	Drøftinger med organisasjonene ..	6			
3	Faktorer som påvirker pensjonistenes realinntektsutvikling og kjøpekraft	12	Vedlegg		
3.1	Innledning	12	1	Forskrift 6. mai 2011 nr. 465.....	20
3.2	Realvekst i alderspensjon	12	2	Forskrift 1. juni 2018 nr. 786.....	23
3.3	Endring av skatt i 2018	14	3	Avtale mellom regjeringen og organisasjonene.....	26
			4	Protokoll fra møte 23. april 2018 ...	29
			5	Protokoll fra møtene 22. og 24. mai 2018.....	33
			6	Tabeller	49

DET KONGELIGE
ARBEIDS- OG SOSIALDEPARTEMENT

Meld. St. 5

(2018–2019)

Melding til Stortinget

Regulering av pensjoner i 2018 og pensjonisters inntektsforhold

*Tilråding fra Arbeids- og sosialdepartementet 12. oktober 2018,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Solberg)*

1 Innledning

Arbeids- og sosialdepartementet legger med dette frem melding om regulering av pensjoner mv. 1. mai 2018 og om pensjonisters inntektsforhold.

Budsjettering av utgifter til pensjoner og ytelser som reguleres med grunnbeløpet (G) ble endret fra og med statsbudsjettet for 2016. Den nye budsjetteringsrutinen innebærer at anslått effekt av neste års regulering av pensjoner, basert på anslaget for lønnsvekst i statsbudsjettet, budsjetteres på de relevante poster på Arbeids- og sosialdepartementets budsjett direkte og som en del av den ordinære budsjettprosessen, jf. Prop. 1 S fra Arbeids- og sosialdepartementet. Ved behov vil de relevante budsjettpostene korrigeres i forbindelse med behandlingen av revidert nasjonalbudsjett.

Det skal gjennomføres drøftinger med pensjonistenes, de funksjonshemmedes og arbeidstakerenes organisasjoner om tallgrunnlaget for reguleringen. Drøftingene gjennomføres i møter umiddelbart etter at revidert nasjonalbudsjett er lagt frem.

I punkt 2 gjøres det nærmere rede for reguleringen av pensjoner mv. i 2018, og i punkt 3 omtales faktorer som påvirker utviklingen i pensjonistenes realinntekt og kjøpekraft. I punkt 4 redegjøres det for utviklingen i samlet realinntekt blant den eldre befolkningen. Protokoller fra drøftingsmøtene, tabeller over den historiske utviklingen av pensjonene og statistiske opplysninger m.m. følger som vedlegg 1–6.

2 Regulering av pensjoner mv. i 2018

2.1 Innledning

Dagens regler for regulering av alderspensjon ble innført fra 2011 som en del av pensjonsreformen. Alderspensjon under utbetaling reguleres med lønnsveksten og fratrekkes deretter en fast faktor på 0,75 pst. Andre pensjoner som offentlig tjenestepensjon og privat og offentlig AFP reguleres tilsvarende. Satsene for minste pensjonsnivå og garantipensjon blir regulert med lønnsveksten og deretter justert for effekten av levealdersjusteringen. Uføretrygd reguleres med lønnsveksten.

Til grunn for den årlige reguleringen ligger forventet lønnsvekst i reguleringsåret, justert for eventuelle avvik mellom forventet og faktisk lønnsvekst de siste to årene. Forventet lønnsvekst i reguleringsåret settes lik anslaget for gjennomsnittlig årslønnsvekst i revidert nasjonalbudsjett. Faktisk lønnsvekst de siste to år settes til årslønnsvekst for lønnstakere under ett, som går fram av de årlige rapportene «Grunnlaget for inntektsoppgjørene» fra Det tekniske beregningsutvalget for inntektsoppgjørene (TBU).

Det vises til forskrift 6. mai 2011 nr. 465 om beregning av lønnsveksten som skal benyttes ved regulering av grunnbeløpet og alderspensjon i folketrygden. Forskriften følger som vedlegg 1.

2.2 Regulering fra 1. mai 2018

Ved den årlige reguleringen skal en som nevnt legge til grunn forventet lønnsvekst i reguleringsåret og justere for eventuelle avvik mellom forventet og faktisk lønnsvekst de siste to årene.

Lønnsveksten i 2018 ble i Revidert nasjonalbudsjett 2018 anslått til 2,8 pst. Ved reguleringen i 2017 ble det lagt til grunn en forventet lønnsvekst på 2,4 pst. i 2017. Faktisk lønnsvekst for 2017 ble i TBU-rapporten 2018 anslått til 2,3 pst. Ved reguleringen i 2017 ble det videre lagt til grunn en faktisk lønnsvekst på 1,7 pst. i 2016. Anslaget for 2016 er i TBU-rapporten i 2018 uendret. Det forelå dermed et negativt avvik for 2017 på 0,1 prosentpoeng, men ikke avvik for 2016.

På denne bakgrunn ble anslått årslønnsvekst i 2018, korrigert for avvik mellom faktisk og anslått lønnsvekst siste to år, fastsatt til 2,7 pst., hvilket tilsvarende gir en vekst på 3,47 pst. fra 1. mai. Dette gir en vekst i alderspensjon under utbetaling på 2,69 pst., og det gjennomsnittlige grunnbeløpet økte fra 93 281 kroner i 2017 til 95 800 kroner i 2018. Nytt grunnbeløp fra 1. mai er 96 883 kroner. Det vises til boks 2.1.

Forskrift om grunnbeløp, reguleringsfaktorer, satser for minste pensjonsnivå og satser for garantipensjon i folketrygden fra 1. mai 2018 og virkningstidspunkt for regulering av kravet til minsteinntekt for rett til dagpenger, ble fastsatt ved kongelig resolusjon 1. juni 2018. Denne forskriften følger som vedlegg 2.

Alderspensjonens minstenivå ytes til personer med ingen eller lav opptjening av tilleggspensjon eller inntektspensjon. Minstenivået avhenger av vedkommendes sivilstatus og eventuell ektefelles pensjons- og inntektsforhold. Minste pensjonsnivå ytes etter fem ulike satser etter folketrygdloven kapittel 19. Etter folketrygdloven kapittel 20 (ny alderspensjon) ytes det garantipensjon etter høy og ordinær sats. Nye minstesatser fra 1. mai 2018 fremkommer av boks 2.2.

Boks 2.3 viser et eksempel på månedlig alderspensjon for gifte personer med pensjon over minste pensjonsnivå, og boks 2.4 viser et eksempel på alderspensjon for enslige personer med minste pensjonsnivå.

2.3 Drøftinger med organisasjonene

Tallgrunnlaget for beregning av lønnsveksten som benyttes ved regulering av grunnbeløpet og pensjoner, skal gjennomgås og drøftes med pensjonistenes, de funksjonshemmedes og arbeidstakernes organisasjoner før samlet lønnsvekst fastsettes. Dette følger av forskrift 6. mai 2011 nr. 465 om beregning av lønnsveksten som skal benyttes ved regulering av grunnbeløpet og alderspensjon i folketrygden § 4.

Drøftingsordningen er ytterligere formalisert i avtale av 28. november 2014 mellom regjeringen

og pensjonistenes, de funksjonshemmedes og arbeidstakerne organisasjoner om regulering av folketrygdens grunnbeløp og pensjoner. Avtalen regulerer formålet med drøftingene, hvilke organisasjoner som skal representeres på møtene, hvor mange deltagere hver organisasjon kan møte med og gjennomføringen av møtene. Det vises til vedlegg 3.

Det følger av avtalen at formålet med drøftingene, så langt det er mulig, er å sikre en felles forståelse mellom partene om forutsetningene som skal legges til grunn for reguleringen. Partene skal også vurdere om det foreligger særlige forhold som har påvirket lønnsutviklingen for enkeltgrupper, og om effekten av dette skal holdes utenfor ved fastsettingen av lønnsveksten, se omtalen i boks 2.5.

Etter at tallgrunnlaget er drøftet med organisasjonene, fastsetter Kongen, med hjemmel i folketrygdloven §§ 1-4, 19-14 og 20-18, nytt grunnbeløp, reguleringsfaktorer og satser for minste pensjonsnivå.

Pensjonistforbundet (SAKO-samarbeidet¹), Senior Norge, Forsvarets seniorforbund, Landsforbundet for offentlige pensjonister, Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon, Samarbeidsforumet av Funksjonshemmedes organisasjoner, Landsorganisasjonen i Norge (LO), Unio, Yrkesorganisasjonens Sentralforbund (YS) og Akademikerne deltar i drøftingsmøtene. Finansdepartementet er også representert. Arbeids- og sosialministeren leder møtene.

I forkant av selve drøftingsmøtene ble det 23. april 2018 avholdt møte mellom organisasjo-

nene og Arbeids- og sosialdepartementet hvor rapporten «Grunnlaget for inntektsoppgjørene 2018» fra Det tekniske beregningsutvalget for inntektsoppgjørene ble gjennomgått. Organisasjonene hadde en felles protokolltilførsel. Organisasjonene viste til at lønnsveksten i 2016 var sterkt preget av strukturelle endringer i arbeidsmarkedet som skyldtes sammensetningseffekter mellom næringer og strukturendringer innad i næringer. Organisasjonene ba om at disse effektene skulle holdes utenfor ved beregningen av lønnsveksten for 2016. Protokollen fra møtet følger som vedlegg 4.

Drøftingsmøtene ble gjennomført 22. og 24. mai 2018. Det ble slått fast at anslaget for lønnsvekst i 2018 i revidert nasjonalbudsjett er 2,8 pst. Det ble også konstatert at det forelå et negativt avvik mellom forventet lønnsøkning og faktisk lønnsøkning på 0,1 prosentpoeng for 2017 og at det ikke forelå noe avvik for 2016. Det ble fra Regjeringens side lagt til grunn av det ikke forelå «særlige forhold» som skulle hensyntas ved beregningen av lønnsveksten.

Organisasjonene krevde at Regjeringen legger frem trygdeoppjøret til reell behandling i Stortinget før sommeren. LO, Unio og FFO hadde en felles protokolltilførsel og Forsvarets seniorforbund og Senior Norge hadde felles protokolltilførsel. For øvrig hadde YS og Akademikerne protokolltilførsler. Organisasjonene uttrykte misnøye med at regjeringen ikke hensyntok strukturelle endringer som «særlige forhold». Videre var organisasjonene skuffet over at regjeringen ikke imøtekom kravet om å legge om reguleringen, se vedlegg 5. Utviklingen i pensjonisters realinntekt er nærmere omtalt i kapittel 3.

Pensjonistforbundet, Landsforbundet for offentlige pensjonister og Samarbeidsforumet av Funksjonshemmedes organisasjoner avsto fra å undertegne protokollen.

¹ SAKO-samarbeidet er en samarbeidskomité bestående av LO-Stats Pensjonistutvalg, Telepensjonistenes Landsforbund, Fagforbundets sentrale pensjonistutvalg, Postens Pensjonistforbund, Politiets Pensjonistforbund, Jernbanepensjonistenes Forbund og Statens vegvesens pensjonistforbund.

Boks 2.1 Beregning av vekst i alderspensjon fra 1. mai 2018

Samlet prosentvis årslønnsvekst i 2018:

Den samlede prosentvise årslønnsveksten (*s*) som skal benyttes ved reguleringen skal beregnes etter følgende formel:

$$s1 = ((1 + a1/100) \times (1 + a2/100) \times (1 + f/100) - 1) \times 100$$

Faktorene *a1* og *a2* er avviket i prosentpoeng mellom forventet og faktisk lønnsøkning ett og to år tilbake i tid, det vil i 2018 si henholdsvis - 0,1 og 0,0 prosentpoeng for 2017 og 2016, mens *f* er forventet lønnsvekst i 2018, anslått til 2,8 pst.

$$((1 - 0,1/100) \times (1 + 0,0/100) \times (1 + 2,8/100) - 1) \times 100 = 2,7 \text{ pst.}$$

Samlet årlig lønnsvekst i 2018 (vekst i gjennomsnittlig *G*) ble på denne bakgrunn beregnet til 2,7 pst.

Vekst i grunnbeløp fra 1. mai 2018:

Nytt grunnbeløp fra 1. mai fastsettes slik at den prosentvise veksten i det gjennomsnittlige grunnbeløpet fra 2017 til 2018 blir lik den samlede årslønnsveksten.

$$((95\ 800 \times 12) - (93\ 634 \times 4)) / 8 = 96\ 883$$

Grunnbeløpet øker fra 93 634 kroner til 96 883 kroner.

Vekst i grunnbeløpet fra 1. mai er 3,47 pst.

Vekst i alderspensjonen under utbetaling fra 1. mai 2018:

Alderspensjonen oppreguleres med lønnsvekst og fratrekkes deretter 0,75 pst.

$$(1 + 3,47 \text{ pst.}) \times (1 - 0,75 \text{ pst.}) - 1 = 2,69 \text{ pst.}$$

Reguleringsfaktoren etter folketrygdloven § 19-14 andre ledd og § 20-18 andre ledd fra 1. mai 2018 er dermed 2,69 pst.

Boks 2.2 Beregning av vekst i minste pensjonsnivå fra 1. mai 2018

Vekst i minste pensjonsnivå fra 1. mai 2018:

Satsene for minste pensjonsnivå reguleres med lønnsveksten på 3,47 pst. og justeres deretter for effekten av levealdersjusteringen for 67-åringer i reguleringsåret. Effekten beregnes som forholdet mellom forholdstallet for 67-åringer i året før reguleringsåret og forholdstallet for 67-åringer i reguleringsåret, det vil si 1,036/1,042 i 2018.

Eksempel ordinær sats:

$$(172\,711 + 3,47 \text{ pst.}) \times (1,036/1,042) = 177\,675$$

Ordinær sats øker fra 172 711 kroner til 177 675 kroner.

Vekst i minstesatsene fra 1. mai er 2,87 pst.

Minste pensjonsnivå fra 1. mai. Kroner

	1. mai 2016	1. sept 2016	1. mai 2017	1. sept 2017	1. mai 2018
Lav sats (ektefelle har pensjon)	142 915	147 408	148 225	149 225	153 514
Ordinær sats (ektefellen har uføretrygd eller årlig inntekt over 2G)	166 274	170 765	171 711	172 711	177 675
Høy sats (enslig pensjonist og pensjonist med ektefelle med inntekt under 2 G og som ikke har pensjon eller trygd)	179 748	179 748	180 744	181 744	186 968
Særskilt sats (enslig pensjonist)		183 748	184 766	188 766	194 192
Særskilt sats (forsørger ektefelle over 60 år og fyller vilkårene for rett til ektefelletillegg)	280 337	280 337	281 891	282 891	291 022

Garantipensjon fra 1. mai. Kroner

	1. mai 2016	1. mai 2017	1. mai 2018
Ordinær sats (ektefellen har uføretrygd, alderspensjon eller AFP eller årlig inntekt over 2G)	166 274	167 196	172 002
Høy sats (enslig pensjonist og pensjonist med ektefelle med inntekt under 2 G og som ikke har pensjon eller trygd)	179 748	180 744	185 939

Boks 2.3 Alderspensjon for gift person med pensjon over minste pensjonsnivå. Eksempel*Månedlig pensjon frem til 1. mai 2018*

Grunnpensjon	93 634 x 0,90/12	7 023 kroner
Tilleggspensjon		12 500 kroner
Sum		19 523 kroner

Månedlig pensjon fra 1. mai 2018

Reguleringsfaktoren for alderspensjon under utbetaling ble fastsatt til 2,69 pst., jf. forskrift 1. juni 2018 nr. 786 om grunnbeløp, reguleringsfaktorer, satser for minste pensjonsnivå og satser for garanti-pensjon fra 1. mai 2018 og virkningstidspunkt for regulering av kravet til minsteinntekter for rett til dagpenger § 2.

Grunnpensjon	7 023 + 2,69 pst.	7 212 kroner
Tilleggspensjon	12 500 + 2,69 pst.	12 836 kroner
Sum		20 048 kroner

Boks 2.4 Alderspensjon for enslig person med minste pensjonsnivå. Eksempel*Månedlig pensjon frem til 1. mai 2018*

Minste pensjonsnivå særskilt sats enslig utgjør 188 766 kroner (fra 1. september 2017)

Grunnpensjon	93 634 x 1,00/12	7 803 kroner
Tilleggspensjon		5 100 kroner
Pensjonstillegg		2 828 kroner
Sum		15 731 kroner

Månedlig pensjon fra 1. mai 2018

Reguleringsfaktoren for alderspensjon under utbetaling ble fastsatt til 2,69 pst., og minste pensjonsnivå særskilt sats enslig ble fastsatt til 194 192 kroner, jf. forskrift 1. juni 2018 nr. 786 om grunnbeløp, reguleringsfaktorer, satser for minste pensjonsnivå og satser for garanti-pensjon fra 1. mai 2018 og virkningstidspunkt for regulering av kravet til minsteinntekter for rett til dagpenger §§ 2 og 3 første ledd.

Grunnpensjon	7 803 + 2,69 pst.	8 013 kroner
Tilleggspensjon	5 100 + 2,69 pst.	5 237 kroner
Pensjonstillegg	2 828 + 2,69 pst.	2 904 kroner
Minstenivåtillegg		29 kroner
Sum		16 183 kroner

Boks 2.5 Særlige forhold

I forskrift om beregning av lønnsveksten som skal benyttes ved regulering av grunnbeløpet og alderspensjon i folketrygden, heter det blant annet: «Det skal vurderes om det foreligger særlige forhold som har påvirket lønnsutviklingen for enkeltgrupper, og om effekten av dette skal holdes utenfor ved beregningen av lønnsveksten.»

Det betyr at begrepet «særlige forhold» bare dreier seg om selve tallgrunnlaget for reguleringen. Utgangspunktet for beregningen av lønnsveksten er forventet lønnsutvikling i reguleringsåret, justert for eventuelle avvik mellom faktisk og forventet lønnsutvikling siste to år.

Faktisk lønnsutvikling settes til gjennomsnittlig årslønnsvekst for lønnstakere under ett slik den går frem av hovedrapporten fra TBU. Det kan forekomme at det foreligger særlige forhold som har påvirket lønnsutviklingen for enkeltgrupper av lønnstakere og som igjen kan ha innvirket på fastsettelsen av den gjennom-

snittlige årslønnsveksten. I slike situasjoner skal det vurderes om det skal tas hensyn til denne effekten ved fastsettelsen av lønnsveksten som benyttes ved reguleringen. Særlige forhold er begrenset til dette spørsmålet.

I avtalen mellom regjeringen og organisasjonene om drøftingsordningen fremgår det at spørsmålet om særlige forhold er et eget tema i drøftingene. Særlige forhold ble sist hensyntatt i 2002 da særskilte elementer i oppgjøret for skoleverket ble holdt utenfor fastsettingen av lønnsveksten. Det ble vist til at de særskilte lønnstilleggene for skoleverket hadde sin motpost i blant annet at lærerne skulle øke undervisningstiden per uke. Lønnsveksten som ble benyttet i reguleringen ble følgelig justert ned i forhold til den faktiske lønnsveksten.

Både definisjonen av særlige forhold og vurderingen av om det foreligger særlige forhold har sin opprinnelse i det gamle reguleringsregimet, som Stortinget vedtok i 2003, og som ble videreført i reguleringsreglene fra 2011.

3 Faktorer som påvirker pensjonistenes realinntektsutvikling og kjøpekraft

3.1 Innledning

Gjennom reguleringen av pensjonene bestemmes den nominelle inntektsutviklingen til pensjonistene. Realveksten fremkommer ved å ta hensyn til prisutviklingen. Både den nominelle og den reelle inntektsutviklingen påvirkes også av endringer i pensjonsreglene. Når det også tas hensyn til skatt fremkommer utviklingen i pensjonistenes kjøpekraft.

I dette kapitlet redegjøres det for realvekst i alderspensjon der det bare tas hensyn til konsekvensene for realveksten av reguleringen etter de ordinære reglene, jf. punkt 3.2. I punkt 3.3 gjøres det rede for endringer i skattereglene for pensjonistene. I punkt 3.4 redegjøres det for den samlede virkningen for pensjonistenes kjøpekraft.

3.2 Realvekst i alderspensjon

Etter flere år med høy reallønnsvekst avtok veksten i 2014 og 2015, og i 2016 fikk lønnstakerne en betydelig reallønnsnedgang, se tabell 3.1. I 2017 var reallønnsveksten igjen svakt positiv. I Nasjonalbudsjettet 2018 anslås en svak positiv real-

lønnsvekst også i 2018, og at denne vil øke i 2019. Den økte reallønnsveksten i 2019 skyldes både at den nominelle lønnsveksten er anslått å bli noe høyere i 2019 enn i 2018, og at prisstigningen ventes å bli noe lavere. Den gjennomsnittlige årlige reallønnsveksten sett under ett anslås å bli 1,2 pst. fra 2010 til 2019.

Realveksten i alderspensjonen følger lønnsveksten, men med et fratrekk på 0,75 prosent. Som nevnt i kapittel 2 legges anslaget for gjennomsnittlig årslønnsvekst i revidert nasjonalbudsjett til grunn, justert for eventuelle avvik mellom forventet og faktisk lønnsvekst de siste to årene. Samlet lønnsvekst som er lagt til grunn i reguleringen avviker derfor fra den faktiske lønnsveksten, og gjør at det ikke bare er fratrukket på 0,75 prosent som påvirker forskjellen i realveksten i lønninger og pensjoner.

Realveksten i pensjonene var positiv i perioden 2011–2014, men har vært negativ i 2015–2017, når også realveksten i lønningene var svak eller negativ. Det anslås nå også en negativ realvekst i alderspensjonene i 2018, mens veksten i 2019 anslås å bli positiv. Gitt anslagene for 2018 og 2019 er den gjennomsnittlige realveksten i alderspensjon i perioden 2010–2019 anslått til 0,5 pst.

Tabell 3.1 Utvikling i priser, lønninger og alderspensjon 2011–2019. Prosent

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Gjennomsnitt 2010–2019
Nominell lønnsvekst ¹	4,2	4,0	3,9	3,1	2,8	1,7	2,3	2,8	3,25	3,1
Prisvekst ¹	1,2	0,8	2,1	2,0	2,1	3,6	1,8	2,5	1,5	2,0
Reallønnsvekst	3,0	3,2	1,8	1,1	0,7	-1,8	0,5	0,3	1,7	1,2
Realvekst i alderspensjon ²	2,7	2,4	0,9	0,9	-0,4	-1,8	-0,9	-0,6	1,0	0,5

¹ Historiske tall 2011–2017. Anslag fra Nasjonalbudsjettet 2019 for 2018–2019

² Realvekst i alderspensjon gjelder alderspensjon utover minstenivået og er justert for avvik mellom anslått og faktisk lønnsvekst i foregående år

Boks 3.1 Bakgrunnen for gjeldende regler for regulering av pensjon

Ny alderspensjon i folketrygden er utformet med sikte på å nå overordnede målsettinger i pensjonsreformen om et økonomisk bærekraftig pensjonssystem som stimulerer til høy yrkesdelaktelse. Sentrale elementer i ny alderspensjon i folketrygden er:

- *Alleårsopptjening*: Alle år i arbeid gir pensjonsmessig uttelling. Årlig opptjening tilsvarer 18,1 prosent av inntekt opp til 7,1 ganger grunnbeløpet. Årlig opptjening akkumuleres i en pensjonsbeholdning
- *Fleksibelt, nøytralt uttak*: Pensjonen kan tas ut fleksibelt fra 62 år og kombineres med arbeid uten avkorting i pensjonen. Årlig pensjon er høyere, jo senere den tas ut. Samlede utbetalinger i perioden som pensjonist er forventningsvis uavhengig av uttakstidspunkt
- *Levealdersjustering*: Når levealderen i befolkningen øker, må yngre årskull utsette uttaket noe for å oppnå samme pensjon som eldre årskull
- *Nye regler for regulering*: Pensjon under utbetaling reguleres med lønnsveksten og fratrekkes deretter 0,75 prosent

Prinsippet om regulering av pensjon under utbetaling med et gjennomsnitt av lønns- og prisveksten var en del av det brede pensjonsforliket i 2005, konkretisert til regulering med lønnsveksten fratrukket en fast faktor, som over tid forventes å gi om lag samme resultat som regulering med gjennomsnittet av lønns- og prisveksten, jf. Ot.prp. nr. 37 (2008–2009). I proposisjonen ble det vist til at ved å benytte lønnsveksten fratrukket en fast faktor, inngår verken prisvekst eller lønnsvekst ved fastsetting av delingstallene. Man sikrer dermed klare og objektive rammer for fastsetting av forholdstall og delingstall, og unngår eventuelle problemer som kunne oppstå dersom anslagene skulle avvike fra faktisk utvikling.

Fordelene ved å regulere pensjon under utbetaling med lønnsveksten fratrukket en fast faktor er redegjort for i Meld. St. 7 (2016–2017) og kan oppsummeres som følger:

Systemfordeler

Hvordan alderspensjon under utbetaling reguleres, henger nøye sammen med andre elementer i det nye alderspensjonssystemet. Ved uttak av pensjon, fremkommer årlig pensjon ved å dele opparbeidet pensjonsbeholdning på et delingstall

som reflekterer forventet gjenstående levetid. Delingstallene ivaretar på denne måten både levealdersjusteringen og den nøytrale fleksibiliteten i pensjonssystemet. Delingstallene fastsettes med endelig virkning det året et årskull fyller 61 år, altså før første mulige uttaksalder. I fastsetting av delingstallene er det også tatt hensyn til hvordan pensjon under utbetaling skal reguleres. Satsene for garantipensjon reguleres med lønnsveksten og fratrekkes deretter effekten av levealdersjusteringen i reguleringsåret.

Når verken lønns- eller prisveksten inngår i beregningen av delingstallene sikres at forholdet mellom verdien av opptjente rettigheter og forventet samlet pensjonsutbetaling er uavhengig av faktisk lønnsvekst, og uttaksreglene vil dermed være nøytrale uansett hva lønnsveksten faktisk blir.

I og med at delingstallene fastsettes før første mulige uttakstidspunkt, vil forskjellen mellom regulering av satsene for garantipensjon og regulering av pensjon over minstenivået, være kjent, og den såkalte *vilkårsprøvingen*, som sikrer at pensjonen ved uttak før 67 år minst tilsvarer minste pensjonsnivå ved 67 år, kan gjennomføres uten anslag på lønns- og prisvekst.

Utviklingen i pensjonistenes inntekter er stabil i forhold til de yrkesaktives inntekter

Ved å regulere pensjonene med lønnsveksten fratrukket en fast faktor sikres at utviklingen i pensjonistenes inntekt står i et fast forhold til utviklingen i de yrkesaktives inntekter. Det vises til at det ved den årlige reguleringen har vært lagt vekt på at pensjonistene skulle følge inntektsutviklingen til de yrkesaktive. Med dagens regler for regulering av pensjoner, følger pensjonistenes inntektsutvikling lønnsstakernes inntektsutvikling med et fast fradrag. Reguleringen gir dermed god forutsigbarhet om utviklingen i relativ inntekt.

Pensjonsutgiftene står i forhold til verdiskapingen i samfunnet

Regulering med lønnsveksten fratrukket en fast faktor sikrer at pensjonsutgiftene utgjør en relativt stabil andel av de samlede lønnsinntektene og verdiskapingen i samfunnet, og dermed står i forhold til den økonomiske bæreevnen.

3.3 Endring av skatt i 2018

For 2018 ble det vedtatt betydelige lettelse i personbeskatningen, noe som også kommer alderspensjonister til gode. Lavere skattesats på alminnelig inntekt kombinert med økt trinnskatt reduserer marginalskatten for personlige skattytere, herunder også for alderspensjonister. I tillegg ble verdsettelsesrabatten i formuesskatten for aksjer og driftsmidler økt fra 10 pst. til 20 pst., noe som gir en lettelse til pensjonister som har oppsparte midler i f.eks. aksjer. Bunnfradraget i formuesskatten ble holdt nominelt uendret på 1,48 mill. kroner, noe som innebærer en reell skattelettelse på grunn av forventet negativ boligprisvekst. Maksimalt beløp for det særskilte skattefradraget for pensjonister ble økt fra 29 940 kroner til 29 950 kroner, mens innslagspunktet for nedtrapping av skattefradraget med 15,3 pst. økte fra 188 700 kroner til 193 250 kroner, og innslagspunktet for nedtrapping av skattefradraget med 6,0 pst. økte fra 284 350 kroner til 290 700 kroner.

Disse endringene er anslått å gi en lettelse til alderspensjonister på om lag 220 mill. kroner i 2018.

Dette kommer i tillegg til en samlet skattelettelse over perioden 2014–2017 for alderspensjonister på om lag 3,8 mrd. kroner.

3.4 Vekst i utbetalt pensjon for ulike husholdningstyper

Tabell 3.2 viser beregnet vekst i utbetalt pensjon og realvekst før og etter skatt for enslige og ektepar med minsteytelse og for enkelte utvalgte husholdningstyper for 2017, 2018 og 2019.

Nominell økning i minste pensjonsnivå for 2018 er 3,6 pst. for enslige og 2,5 pst. for ektepar der begge har minsteytelse. Noe av økningen skyldes økt minstepensjon for enslige alderspensjonister med 4 000 kroner på årsbasis fra 1. september 2017, og økt minstepensjon med 1 000 kroner på årsbasis for gifte og samboende fra 1. september 2017. Beregnet realvekst etter skatt i 2018 er 1,3 pst. for enslige og 0,0 pst. for ektepar.

Tabell 3.2 inneholder også beregninger for enslige alderspensjonister med en pensjon i 2017 på henholdsvis 250 000 kroner og 550 000 kroner og for pensjonistektepar med en samlet inntekt på henholdsvis 550 000 kroner og 750 000 kroner. Det er forutsatt at de kun har alderspensjon som inntekt (inkludert tjenstepensjon) og ikke betaler skatt på formue. Beregnet realvekst etter skatt i 2018 er -0,3 pst. både for enslige med en inntekt på 250 000 kroner og for enslige med en inntekt på 550 000 kroner. Ektepar med en samlet inntekt på 550 000 og 750 000 kroner har en beregnet realvekst etter skatt i 2018 på -0,4 prosent.

Beregnet realvekst etter skatt i 2018 for en enslig ufør med minsteytelse og et ektepar der begge er uføre med minsteytelser er henholdsvis 0,5 og 0,6 prosent.

Beregningene for 2019 er basert på anslagene for lønnsvekst og prisvekst som ligger til grunn for statsbudsjettet 2019. Gitt disse anslagene, vil realveksten etter skatt i 2019 bli 1,1 prosent både for en enslig minstepensjonist og for et ektepar der begge er minstepensjonister. Realveksten etter skatt i 2019 er beregnet til 1,1 pst. for enslige med en inntekt på 250 000 kroner og ektepar med en samlet inntekt på 550 000 og 750 000 kroner, og 1,2 pst. for enslige med en inntekt på 550 000 kroner.

Tabell 3.2 Beregnet årlig vekst i pensjon og trygd for utvalgte husholdningstyper. Prosent

Pensjon/trygd	2017			2018			2019 ¹		
	Nominell vekst	Realvekst før skatt	Realvekst etter skatt	Nominell vekst	Realvekst før skatt	Realvekst etter skatt	Nominell vekst	Realvekst før skatt	Realvekst etter skatt
Enslig, alderspensjon, minsteytelse	3,3	1,5	1,5	3,6	1,0	1,0	2,6	1,1	1,1
Ektepar, alderspensjon, begge minsteytelse	3,1	1,3	1,3	2,5	0,0	0,0	2,6	1,1	1,1
Enslig, 250 000 kr	0,9	-0,9	0,2	1,9	-0,6	-0,3	2,5	1,0	1,1
Enslig, 550 000 kr	0,9	-0,9	-0,2	1,9	-0,6	-0,3	2,5	1,0	1,2
Ektepar, 350 000 + 200 000 kr	1,9	0,1	0,7	1,9	-0,6	-0,4	2,5	1,0	1,1
Ektepar, 500 000 + 250 000 kr	1,6	-0,2	0,5	1,9	-0,6	-0,4	2,5	1,0	1,1
Enslig ufør, minsteytelse	1,7	-0,1	0,5	2,7	0,2	0,5	3,3	1,7	2,0
Ektepar ufør, begge minsteytelse	1,7	-0,1	0,5	2,7	0,2	0,6	3,3	1,7	2,0

¹ Beregningene er basert på vekstfaktorene som ligger til grunn for statsbudsjettet 2019, jf. Meld. St. 1 (2018–2019) Nasjonalbudsjettet 2019, og regjeringens forslag til skatteregler, jf. Prop. 1 LS (2018–2019) Skatter, avgifter og toll 2019

Kilde: Finansdepartementet

4 Inntektsutvikling blant den eldre befolkningen

I dette kapittelet presenteres statistikk som belyser utviklingen i samlet inntekt for den eldre befolkningen i perioden 2006–2016. Mange i aldersgruppen over 62 år står fortsatt i arbeid, og mange kombinerer arbeid med pensjonsuttak. Samtidig er det en gruppe som kun mottar alderspensjon, og en del mottar andre ytelser fra det offentlige. Det er derfor viktig å se på samlet inntekt, og ikke bare alderspensjon fra folketrygden.

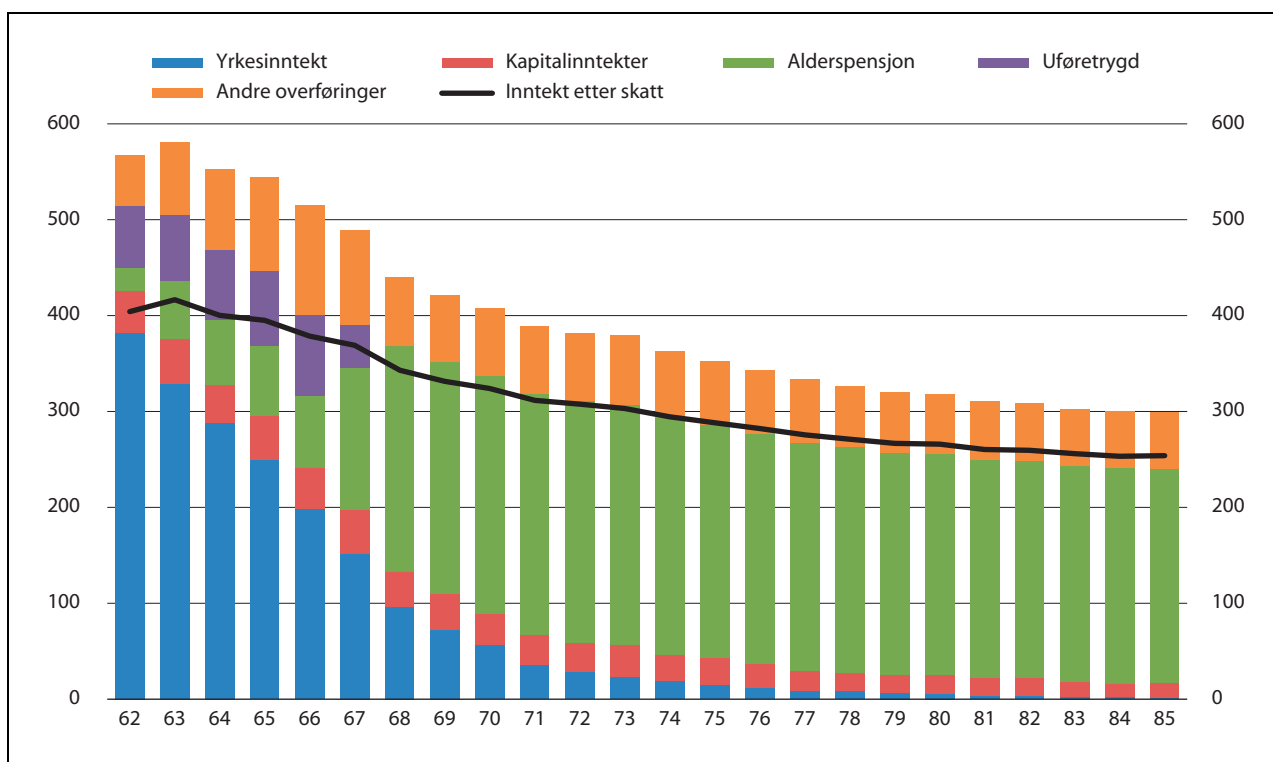
I 2016 var det 1 049 000 personer som var 62 år eller eldre. Figur 4.1 illustrerer sammensetningen av samlet inntekt for alle som var 62 år eller eldre i 2016, fordelt etter alder. Samlet inntekt er stort sett fallende med økt alder. 62-åringene hadde en gjennomsnittlig inntekt på rundt 568 000 kroner, mens tilsvarende nivå for 75-åringene var rundt 353 000 kroner.

Skattereglene behandler pensjonsinntekt lempeligere enn yrkesinntekt og dette kombinert

med et progressivt skattesystem gjør at inntektsforskjellene mellom aldersgruppene er mindre når vi måler inntekt etter skatt. 62-åringenes inntekt etter skatt utgjorde 71 prosent av samlet inntekt før skatt i 2016, mens tilsvarende andel for 75-åringene var 82 prosent.

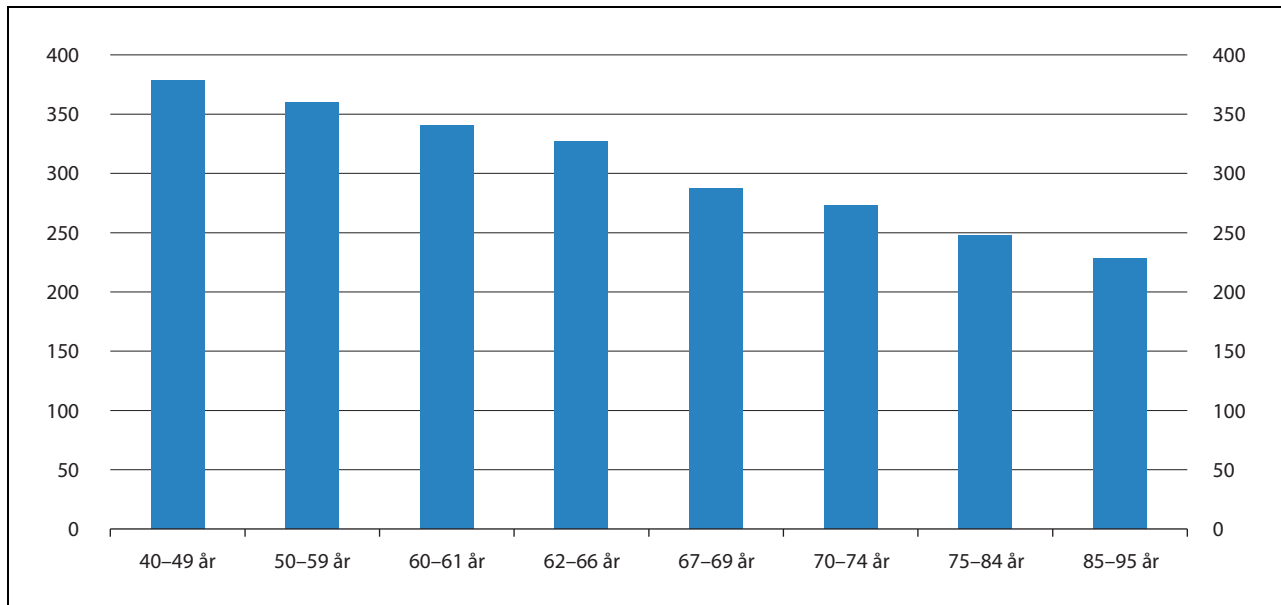
Yrkesinntekten utgjør den viktigste inntektskomponenten fram til 67 år. For 67-åringene utgjør yrkesinntekt og alderspensjon om lag like stor andel av samlet inntekt, rundt 30 prosent hver. Alderspensjon inkluderer kun alderspensjon fra folketrygden. Alderspensjon fra supplerende ordninger inngår i andre overføringer, sammen med blant annet økonomisk sosialhjelp og supplerende stønad.

Hvis man sammenlikner den eldre befolkningen med den yngre, så ser en at inntektsnivået er høyere blant den yngre delen av befolkningen enn blant den eldre delen, se figur 4.2 som viser median samlet inntekt etter skatt for ulike alders-

Figur 4.1 Sammensetning av inntekt for personer 62–85 år i 2016. Tusen kroner

Kilde: Statistisk sentralbyrå

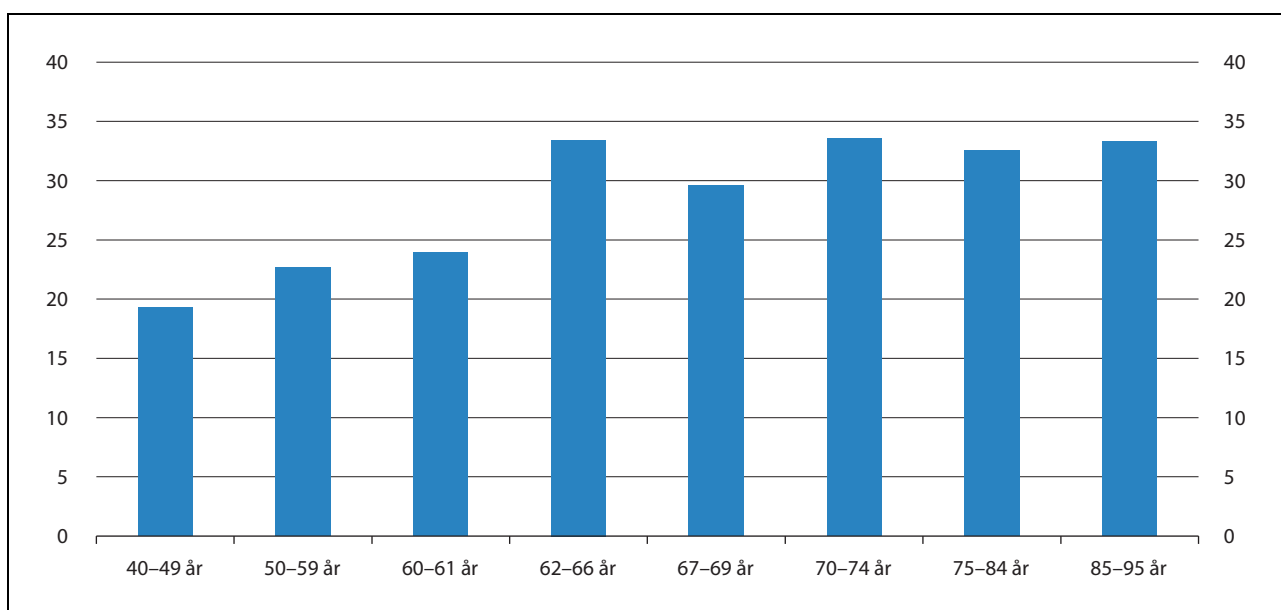
Figur 4.2 Median samlet inntekt etter skatt i 2016. Tusen kroner

Kilde: Statistisk sentralbyrå

grupper i 2016. Median inntekt etter skatt sier noe om hvordan kjøpekraften er for medianen i hver aldersgruppe, det vil si den personen som ligger midt i inntektsfordelingen for den aktuelle aldersgruppen. Median inntekt etter skatt for aldersgruppen 67–69 år er 85 pst. av tilsvarende inntekt for aldersgruppen 60–61 år.

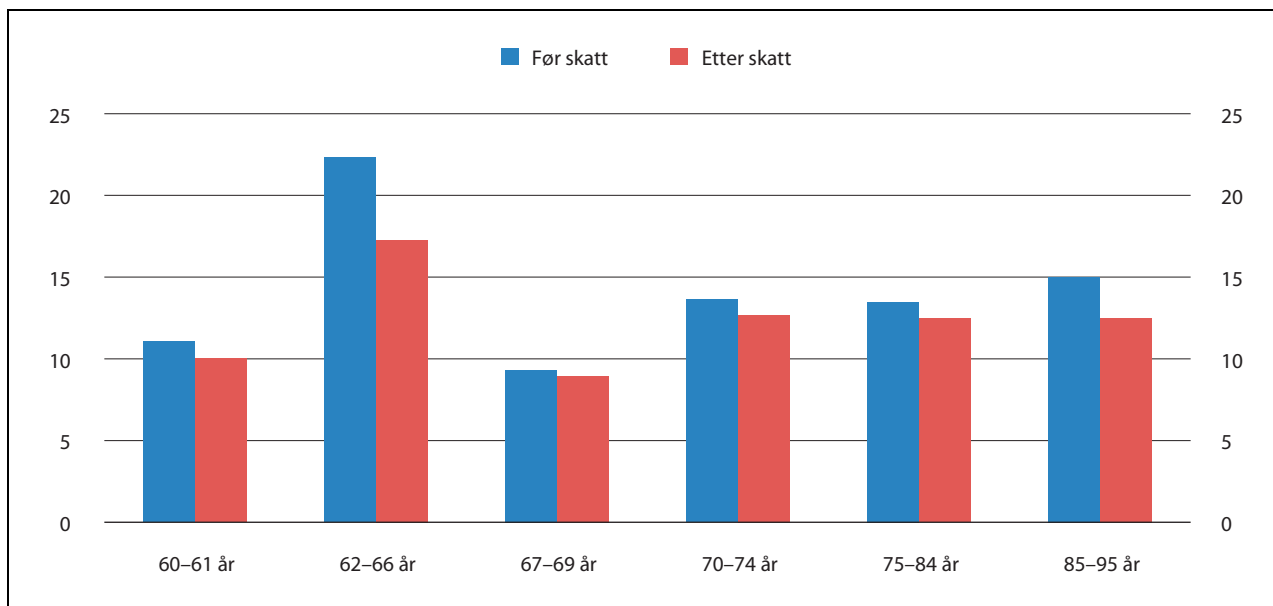
Ved å sammenligne utviklingen i kjøpekraft for den eldre befolkningen med utviklingen for den øvrige befolkningen, får man et bilde av hvordan

utviklingen for den eldre befolkningen har vært relativt til andre aldersgrupper. Figur 4.3 viser realveksten i median samlet inntekt etter skatt for utvalgte aldersgrupper i perioden 2006–2016. Den viser at den eldre befolkningen, det vil si personer fra 62 år og oppover, har hatt en sterkere økning i kjøpekraften enn den yngre befolkningen i denne perioden. Den eldre delen av befolkningen har i løpet av perioden stort sett hatt en realvekst mellom 30 og 35 prosent, mens den yngre delen stort

Figur 4.3 Realvekst i median samlet inntekt etter skatt fra 2006 til 2016. Prosent

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Figur 4.4 Realvekst i median samlet inntekt etter skatt fra 2010 til 2016. Prosent

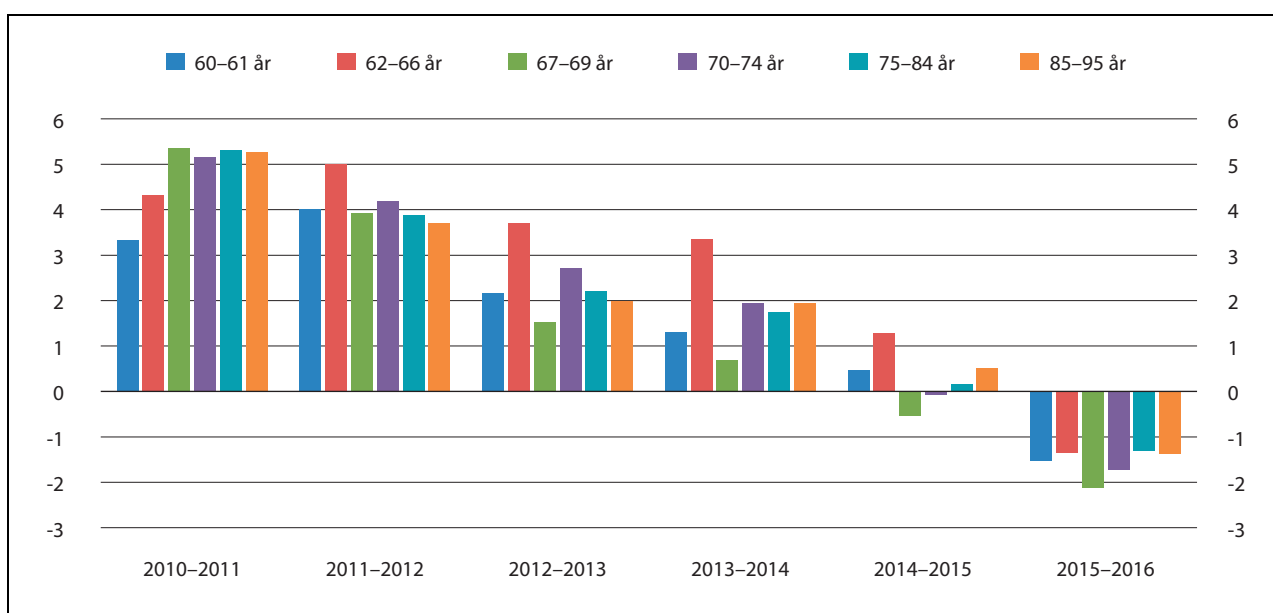
Kilde: Statistisk sentralbyrå

sett har hatt en realvekst på 20–25 prosent. Den sterke veksten for de eldre skyldes blant annet økt yrkesaktivitet, men spesielt for dem over 66 år er også økt pensjonsopptjening en viktig årsak. I tillegg har reguleringen av pensjonene økt mer enn prisveksten i perioden.

Også når vi kun ser på perioden 2010–2016, har realveksten i inntekt for den eldre befolkningen vært høy. Aldersgruppen 62–66 har hatt den sterkeste veksten i inntekt, se figur 4.4. Dette hen-

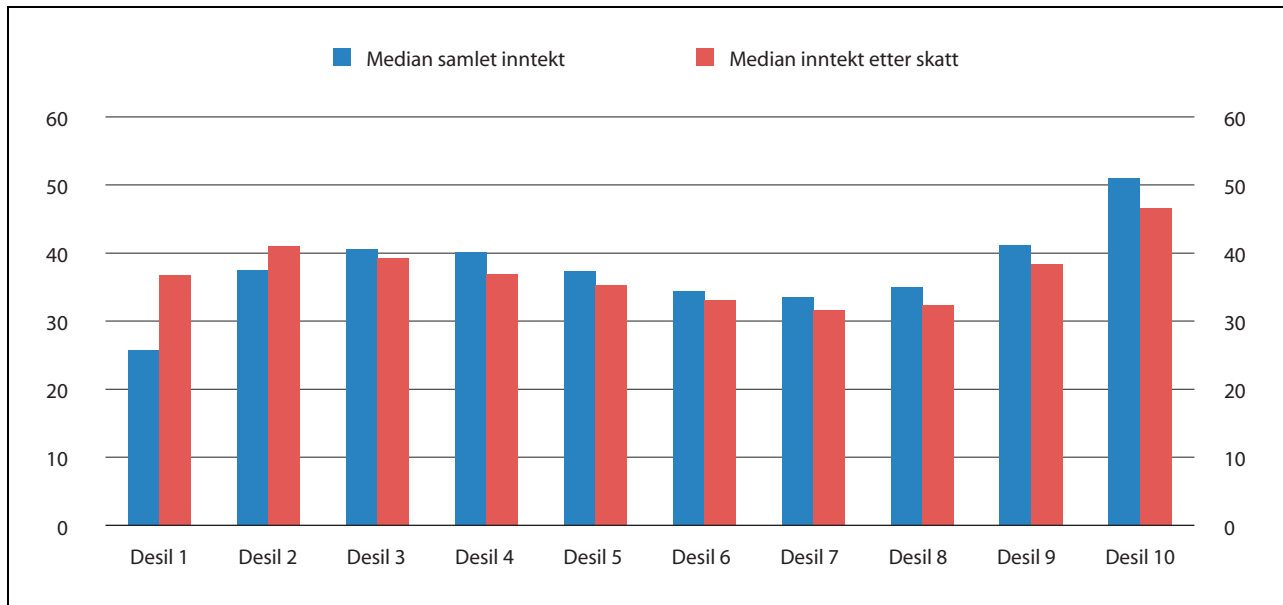
ger sammen med økt yrkesaktivitet for denne gruppen etter 2011 og at mange i denne aldersgruppen kombinerer arbeid og uttak av pensjon.

I aldersgruppen 60–61 år er arbeid hovedinntektskilden. Forskjellen mellom realvekst i inntekt før og etter skatt er liten for denne gruppen. For aldersgruppen 62–66 år har realveksten i inntekt før skatt vært veldig høy. Som følge av progressiviteten i skattesystemet, betaler da denne gruppen mer skatt og forskjellen i realveksten før og

Figur 4.5 Årlig realvekst i median samlet inntekt etter skatt. Prosent

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Figur 4.6 Realvekst i median samlet inntekt før og etter skatt fra 2006 til 2016 for personer som er 62 år eller eldre fordelt på desiler. Prosent

Kilde: Statistisk sentralbyrå

etter skatt er derfor større. Også den eldste aldersgruppen har hatt en kraftig vekst i inntekt før skatt. Høyere inntekt før skatt betyr at flere betaler skatt av inntekten og gjennomsnittskatten er høyere. Realveksten i inntekt etter skatt blir da relativt sett noe lavere. Realveksten i inntekt etter skatt vil også være påvirket av skatteendringer i perioden.

Selv om realveksten over perioden 2010–2016 har vært god for den eldre befolkningen, har den årlige veksten vært avtagende. Figur 4.5 viser at årlig realvekst i median inntekt etter skatt fra 2010 til 2016 gjennomgående har vært avtagende siden 2010. Dette har sammenheng med lavere lønnsvekst, som igjen gir lavere årlig regulering av alderspensjon. Fra 2015 til 2016 var realveksten negativ for alle aldersgrupper.

Inntektsutviklingen fordelt på grupper med ulikt inntektsnivå er vist i figur 4.6. Figuren viser økningen i kjøpekraft for den eldre befolkningen fordelt på ulike desiler. En desilfordeling for samlet inntekt betyr at populasjonen er delt i 10 intervaller, slik at hvert intervall inneholder like mange personer. Desil 1 referer til de 10 prosentene med lavest inntekt, desil 2 til de 10 prosen-

tene med nest lavest inntekt osv. Realveksten i inntekt etter skatt har vært høy for alle desiler. Veksten har imidlertid vært sterkest blant de 10 prosentene med høyest samlet inntekt. Realinntektsveksten har også vært høy blant dem med lavest samlet inntekt. De tre laveste desilene, dvs. de 30 prosentene med lavest samlet inntekt, har hatt en realvekst i median samlet inntekt etter skatt på om lag 40 prosent i perioden.

Den sterke realveksten i samlet inntekt blant dem med høyest samlet inntekt fanger trolig opp at en del høytlønnede kombinerer full jobb og full pensjon, noe som ikke var mulig i 2006. God realvekst også for dem med lavest samlet inntekt reflekterer trolig økningen i minstepensjonen i perioden.

Arbeids- og sosialdepartementet

t i l r å r :

Tilråding fra Arbeids- og sosialdepartementet 12. oktober 2018 om regulering av pensjoner i 2018 og pensjonisters inntektsforhold blir sendt Stortinget.

Vedlegg 1**Forskrift 6. mai 2011 nr. 465**

Forskrift om beregning av lønnsveksten som skal benyttes ved regulering av grunnbeløpet og alderspensjon i folketrygden

Dato	FOR-2011-05-06-465
Departement	Arbeids- og sosialdepartementet
Avd/dir	Pensjonsavdelingen
Publisert	I 2011 hefte 5
Ikrafttredelse	01.05.2011
Sist endret	FOR-2014-12-05-1513
Gjelder for	Norge
Hjemmel	LOV-1997-02-28-19-§1-4, LOV-1997-02-28-19-§19-14, LOV-1997-02-28-19-§20-18
Kunngjort	10.05.2011 kl. 14.40
Korttittel	Forskrift om beregning av lønnsveksten

Innholdsfortegnelse

Forskrift om beregning av lønnsveksten som skal benyttes ved regulering av grunnbeløpet og alderspensjon i folketrygden

Innholdsfortegnelse

Hjemmel: Fastsatt ved kgl.res. 6. mai 2011 med hjemmel i lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd (folketrygdloven) § 1-4, § 19-14 og § 20-18. Fremmet av Arbeidsdepartementet.

Endringer: Endret ved forskrifter 11 mai 2012 nr. 414, 5 des 2014 nr. 1513.

§ 1. Virkeområde

Forskriften inneholder nærmere bestemmelser om beregning av lønnsveksten som skal benyttes ved reguleringen av

- grunnbeløpet etter folketrygdloven § 1-4 første ledd,
- restpensjon etter folketrygdloven § 19-14 første ledd,
- pensjon under utbetaling etter folketrygdloven § 19-14 andre ledd,
- satsene for minste pensjonsnivå etter folketrygdloven § 19-14 tredje ledd,
- pensjonsbeholdning etter folketrygdloven § 20-18 første ledd,
- pensjon under utbetaling etter folketrygdloven § 20-18 andre ledd og
- satsene for garantipensjon etter folketrygdloven § 20-18 tredje ledd.

§ 2. Lønnsvekst i reguleringsåret og avvik mellom forventet og faktisk lønnsutvikling siste to år

Til grunn for reguleringen legges forventet lønnsutvikling i reguleringsåret, justert for eventuelt avvik mellom forventet og faktisk lønnsutvikling siste to år.

Forskrift om beregning av lønnsveksten som skal benyttes ved regulering av grunnbe... Page 2 of 2

Forventet lønnsutvikling i reguleringsåret settes lik regjeringens anslag for gjennomsnittlig årslønnsvekst for alle sektorer slik det framkommer i revidert nasjonalbudsjett.

Faktisk lønnsutvikling for siste to år settes til gjennomsnittlig årslønnsvekst for lønnstakere under ett fastsatt i rapporten Grunnlaget for inntektsoppgjørene fra Det tekniske beregningsutvalget for inntektsoppgjørene.

Det skal vurderes om det foreligger særlige forhold som har påvirket lønnsutviklingen for enkeltgrupper, og om effekten av dette skal holdes utenfor ved beregningen av lønnsveksten.

0 Endret ved forskrift 11 mai 2012 nr. 414 (i kraft straks med virkning fra 1 mai 2012).

§ 3. Beregning av lønnsveksten som skal benyttes ved reguleringen

Dersom den faktiske lønnsveksten er høyere eller lavere enn forventet lønnsvekst siste to år (avvik), skal det fastsettes en samlet lønnsvekst for forventet lønnsutvikling, justert for avviket. Ved fastsettelsen av den samlede prosentvise årslønnsveksten (sl) skal det først tas hensyn til avvikene (a1 og a2) i prosentpoeng og deretter til den forventede prosentvise lønnsvekst (f) i inneværende år: $sl = ((1 + a1/100) \times (1 + a2/100) \times (1 + f/100) - 1) \times 100$.

Samlet årslønnsvekst, avvik og forventet lønnsvekst fastsettes i prosent med to desimaler.

Nytt grunnbeløp fra 1. mai settes slik at den prosentvise veksten i det gjennomsnittlige grunnbeløpet fra forrige kalenderår til inneværende kalenderår blir lik samlet årslønnsvekst.

Med lønnsveksten etter § 1 menes den prosentvise økningen i grunnbeløpet fra april til mai i inneværende år som følger av beregningen omtalt ovenfor. Lønnsveksten fastsettes med to desimaler.

0 Endret ved forskrift 11 mai 2012 nr. 414 (i kraft straks med virkning fra 1 mai 2012).

§ 4. Drøfting med organisasjonene

Før fastsetting av lønnsveksten som skal benyttes i reguleringen av grunnbeløpet og alderspensjonen, skal tallgrunnlaget som beskrevet i § 2 drøftes med pensjonistenes, de funksjonshemmedes og arbeidstakernes organisasjoner. Med pensjonistenes organisasjoner menes organisasjoner som får statstilskudd etter forskrift 31. oktober 2012 nr. 1016 om tilskudd til pensjonistenes organisasjoner.

0 Endret ved forskrift 5 des 2014 nr. 1513.

§ 5. Ikraftsetting

Forskriften trer i kraft 1. mai 2011.

Figur 1.2

Vedlegg 2

Forskrift 1. juni 2018 nr. 786

Forskrift om grunnbeløp, reguleringsfaktorer, satser for minste pensjonsnivå og satser for garantipensjon i folketrygden fra 1. mai 2018 og virkningstidspunkt for regulering av kravet til minsteinntekt for rett til dagpenger

Dato	FOR-2018-06-01-786
Departement	Arbeids- og sosialdepartementet
Avd/dir	Pensjonsavd.
Ikrafttredelse	01.05.2018
Endrer	FOR-2017-06-02-679.
Gjelder for	Norge
Hjemmel	LOV-1997-02-28-19-§1-4
Kunngjort	01.06.2018 kl. 14.30
Korttittel	Forskrift om grunnbeløp m.m. fra 1. mai 2018 mv.

Innholdsfortegnelse

Forskrift om grunnbeløp, reguleringsfaktorer, satser for minste pensjonsnivå og satser for garantipensjon i folketrygden fra 1. mai 2018 og virkningstidspunkt for regulering av kravet til minsteinntekt for rett til dagpenger

Innholdsfortegnelse

Hjemmel: Fastsatt ved kgl.res. 1. juni 2018 med hjemmel i lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd (folketrygdloven) § 1-4 andre ledd, § 4-4 femte ledd, § 19-14 åttende ledd og § 20-18 åttende ledd. Fremmet av Arbeids- og sosialdepartementet.

§ 1. Grunnbeløpet i folketrygden fastsettes til 96 883 kroner.

§ 2. Reguleringsfaktoren etter § 19-14 første ledd (lønsveksten) settes til 3,47 prosent. Reguleringsfaktoren etter § 19-14 andre ledd settes til 2,69 prosent.

§ 3. Fra 1. mai 2018 fastsettes satsene for minste pensjonsnivå etter folketrygdloven § 19-8 tredje til sjette ledd slik:

1. Lav sats etter tredje ledd fastsettes til 153 514 kroner
2. Ordinær sats etter fjerde ledd fastsettes til 177 675 kroner
3. Høy sats etter femte ledd fastsettes til 186 968 kroner
4. Særskilt sats etter sjette ledd bokstav a fastsettes til 194 192 kroner
5. Særskilt sats etter sjette ledd bokstav b fastsettes til 291 022 kroner

§ 4. Reguleringsfaktoren etter § 20-18 første ledd (lønsveksten) settes til 3,47 prosent. Reguleringsfaktoren etter § 20-18 andre ledd settes til 2,69 prosent.

Forskrift om grunnbeløp, reguleringsfaktorer, satser for minste pensjonsnivå og satse... Page 2 of 2

§ 5. Satsene for garantipensjon etter folketrygdloven § 20-9 fastsettes til 172 002 kroner for ordinær sats og til 185 939 kroner for høy sats.

§ 6. Virkningstidspunktet for regulering av kravet til minsteinntekt for rett til dagpenger settes til 4. juni 2018.

§ 7. Forskriften trer i kraft 1. mai 2018. Fra samme tid oppheves forskrift 2. juni 2017 nr. 679.

<https://lovdata.no/pro/download/?type=printDocument&id=SF/forskrift/2018-06-01-...> 21.08.2018

Figur 2.2

Vedlegg 3**Avtale mellom regjeringen og organisasjonene**

**Avtale mellom
regjeringen
og
pensjonistenes, de funksjonshemmedes og arbeidstakernes organisasjoner
om regulering av folketrygdens grunnbeløp og pensjoner**

1. Formål

Folketrygdens grunnbeløp og pensjoner skal i henhold til folketrygdloven §§ 1-4, 19-14 og 20-18 være gjenstand for årlig regulering. I tråd med forskrift 6. mai 2011 nr. 465 om beregning av lønnsveksten som skal benyttes ved regulering av grunnbeløpet og alderspensjon i folketrygden, fastsatt ved kongelig resolusjon, skal det tallgrunnlaget som benyttes ved reguleringen drøftes med pensjonistenes, de funksjonshemmedes og arbeidstakernes organisasjoner.

Formålet med denne avtalen er så langt det er mulig å sikre en felles forståelse mellom de undertegnede partene, av de forutsetninger som skal legges til grunn for reguleringen. Det skal også vurderes om det foreligger særlige forhold som det eventuelt skal tas hensyn til.

2. Representasjon

Drøftingen av det aktuelle tallgrunnlaget skal skje i møter mellom avtalepartene.

Organisasjonene kan stille slik representasjon:

▪ Pensjonistforbundet (SAKO-samarbeidet)	inntil 10 deltakere
▪ Seniorsaken	inntil 2 deltakere
▪ Forsvarets seniorforbund	inntil 2 deltakere
▪ Landslaget for offentlige pensjonister	inntil 2 deltakere
▪ Funksjonshemmedes fellesorganisasjon	inntil 4 deltakere
▪ Samarbeidsforumet av Funksjonshemmedes organisasjoner	inntil 2 deltakere
▪ Landsorganisasjonen i Norge	inntil 2 deltakere
▪ Unio	inntil 2 deltakere
▪ Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund	inntil 2 deltakere
▪ Akademikerne	inntil 2 deltakere

Organisasjonene kan i tillegg stille med rådgivere.

Arbeids- og sosialministeren leder møtene på vegne av regjeringen.

3. Gjennomføring

I forkant av de årlige reguleringene gjennomgår organisasjonene og embetsverket i Arbeids- og sosialdepartementet rapporten "Om grunnlaget for inntektsoppgjørene" fra Det tekniske beregningsutvalget for inntektsoppgjørene (TBU), der blant annet gjennomsnittlig årslønnsvekst for lønnstakere under ett for foregående år er fastsatt.

De årlige drøftingene gjennomføres i mai måned, etter at revidert nasjonalbudsjett er lagt fram, der regjeringens anslag for gjennomsnittlig årslønnsvekst for alle sektorer i inneværende år framkommer. Det avholdes to møter. På første møte legger organisasjonene fram sine

Figur 3.1

forslag, og partene tar opp eventuelle særlige forhold som det eventuelt skal tas hensyn til. På det andre møtet drøftes tallgrunnlaget, herunder om det skal tas hensyn til særlige forhold som eventuelt ble tatt opp i første møte.

For at Arbeids- og velferdsetaten og tjenestepensjonsleverandørene skal kunne iverksette pensjonsreguleringen i forbindelse med pensjonsutbetalingen i juli måned, må det tas hensyn til at grunnbeløpet, reguleringsfaktorene og satsene for minste pensjonsnivå skal fastsettes ved kongelig resolusjon i god tid før Stortinget skal behandle tilhørende budsjettproposisjon.

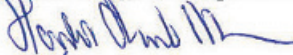
Det føres protokoll fra møtene mellom avtalepartene. Protokollen skal følge sakens dokumenter til Stortinget.

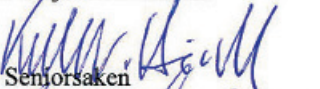
4. Ikrafttredelse og oppsigelse mv.

Denne avtalen trer i kraft straks og gjelder til og med 31. desember 2015 og videre for ett år om gangen hvis ikke en av partene sier den opp med minst tre måneders varsel.

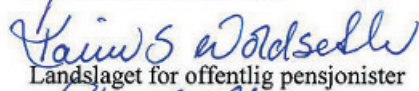
Oslo, 28. november 2014

Arbeids- og sosialdepartementet

Pensjonistforbundet

Seniorsaken

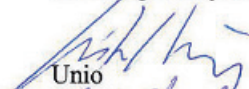

Forsvarets seniorforbund

Landslaget for offentlig pensjonister

Funksjonshemmedes Felleorganisasjon

Samarbeidsforumet av funksjonshemmedes organisasjoner

Landsorganisasjonen i Norge

Unio

Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund

Akademikerne

Figur 3.2

Vedlegg 4

Protokoll fra møte 23. april 2018

PROTOKOLL

fra møtet 23. april 2018 mellom representanter for staten ved Arbeids- og sosialdepartementet og representanter for Pensjonistforbundet, Forsvarets seniorforbund, Senior Norge, Landsforbundet for offentlige pensjonister, Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon, Samarbeidsforumet av funksjonshemmedes organisasjoner, Landsorganisasjonen i Norge, Unio, Yrkesorganisasjonenes sentralforbund og Akademikerne hvor rapporten "Grunnlaget for inntektsoppgjørene 2018" av 26. mars 2018 fra Det tekniske beregningsutvalget for inntektsoppgjørene (NOU 2018: 8) ble gjennomgått.

Følgende var til stede på møtet:

- *Pensjonistforbundet*: Ragnhild N. Dahl og Sindre Farstad
- *Senior Norge*: Knut Chr. Høvik
- *Forsvarets seniorforbund*: Per Anders Volden
- *Landsforbundet for offentlige pensjonister*: Hans Erik Pettersen
- *Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon*: Grete Crowo
- *Samarbeidsforumet av funksjonshemmedes organisasjoner*: Arne Lein
- *Landsorganisasjonen i Norge*: Øystein Nilsen
- *Unio*: Erik Orskaug
- *Yrkesorganisasjonenes sentralforbund*: Ørnulf Kastet
- *Akademikerne*: Tom Erik Aabø
- *Finansdepartementet*: Alma Kajtaz
- *Arbeids- og sosialdepartementet*: Morten Søndergaard Henningsen, Simen Fremmergård, Knut Melheim og Pernille Krohn

Ved gjennomgangen av rapporten konstaterte partene at lønnsveksten for lønnstakere i alt er fastsatt til 2,3 prosent fra 2016 til 2017. Det er altså et negativt avvik på 0,1 % for 2017. TBU vil se nærmere på dette anslaget fram mot junirapporten. Videre konstaterte partene at det tidligere anslaget på 1,7 prosent for lønnsveksten for lønnstakere i alt fra 2015 til 2016 ikke er endret.

Ovennevnte tall vil ligge til grunn for drøftingene om reguleringen av grunnbeløpet og pensjoner fra 1. mai 2018.

Protokolltilførsel fra Pensjonistforbundet, Unio, Landsorganisasjonen i Norge (LO), Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund (YS), Akademikerne, Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon (FFO), Samarbeidsforumet av funksjonshemmedes organisasjoner

(SAFO), Landsforbundet for offentlige pensjonister (LOP), Forsvarets seniorforbund, og Senior Norge.

Organisasjonene Pensjonistforbundet, Unio, Landsorganisasjonen i Norge (LO), Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund (YS), Akademikerne, Funksjonshemmedes fellesorganisasjon (FFO), Samarbeidsforumet av funksjonshemmedes organisasjoner (SAFO), Landsforbundet for offentlige pensjonister (LOP), Forsvarets seniorforbund og Senior Norge viser til protokolltilførselen fra møtet den 20. april 2017.

Vi fremhevet der at lønnsveksten i 2016 var sterkt preget av strukturendringer i arbeidsmarkedet, og krevde med bakgrunn i reguleringsforskriftens bestemmelse om «særlige forhold» at anslaget for lønnsveksten for 2016 ble fastsatt til 2,4 prosent i stedet for nasjonalregnskapets 1,7 prosent.

Strukturelle endringer som skyldes sammensetningseffekter mellom næringer, bidro ifølge TBU-rapporten NOU 2017:10 til å trekke lønnsveksten ned med 0,4 prosentpoeng. I tillegg påvirket strukturendringer innad i næringen lønnsutviklingen i samme retning.

Vi ber om at de særskilte sammensetningseffektene som følger av oljeprissjokket og dets påvirkning på petroleumsrelaterte næringer skal holdes utenfor ved beregningen av lønnsveksten. Vi viser til paragraf 2, 4. ledd i reguleringsforskriften om særlige forhold og krever at det for reguleringen i 2018, legges til grunn en lønnsvekst for 2016 på 2,4 prosent.

Oslo, 23. april 2018

Reginald N. Dall
Pensjonistforbundet

B. H. H. H.
Forsvarets seniorforbund

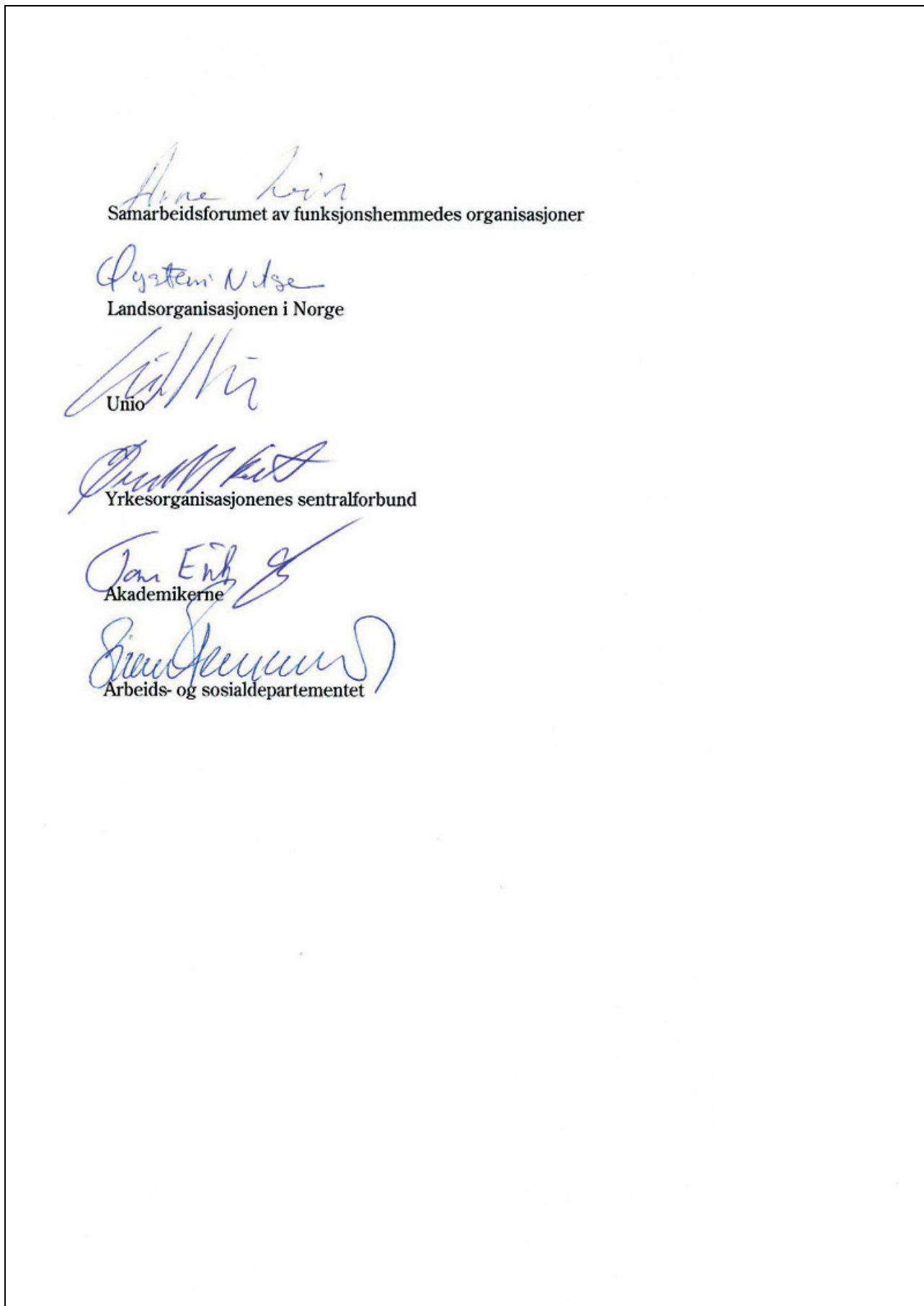
Knut H. H.
Senior Norge

Konrad P.

Landsforbundet for offentlige pensjonister

G. H. H.
Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon

Figur 4.2

Figur 4.3

Vedlegg 5

Protokoll fra møtene 22. og 24. mai 2018

Protokoll fra møtene 22. og 24. mai 2018 mellom Regjeringen og Pensjonistforbundet, Senior Norge, Forsvarets seniorforbund, Landsforbundet for offentlige pensjonister, Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon, Samarbeidsforumet av funksjonshemmedes organisasjoner, Landsorganisasjonen i Norge, Unio, Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund og Akademikerne om tallgrunnlaget for regulering av grunnbeløpet og pensjoner i folketrygden fra 1. mai 2018

Følgende har vært til stede på ett eller flere av møtene:

Pensjonistforbundet: Jan Davidsen, Liv Thun, Ragnhild Hagen, Oddbjørg Morseth, Sigmund Renshus, Bjørg Hageløkken, Tørres Sande, Sverre Manum, Harald Olimb Norman, Harald Lund, Laurentse Foss, Erik Norstrøm, Tore Andli, Bjørn Egeli, Gro Standnes, Trond Nedrebø, Kristin Ruud, Eyvind Frilseth, Ragnhild Nestaas Dahl og Sindre Farstad

Senior Norge: Knut Chr. Høvik, Christin Engelstad og Elisabeth Steenstrup

Forsvarets seniorforbund: Per Anders Volden og Geir Anda

Landsforbundet for offentlige pensjonister: Karin S. Woldseth, Turid Ofstad og Hans Erik Pettersen

Funksjonshemmedes fellesorganisasjon: Grete Crowo og Eva Buschmann

Samarbeidsforumet av funksjonshemmedes organisasjoner: Vibeke Seim-Haugen

Landsorganisasjonen i Norge: Terje Olsson og Øystein Nilsen

Unio: Erik Orskaug og Anne-Margrethe Benæs

Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund: Alexander Huth og Ørnulf Kastet

Akademikerne: Tom Erik Aabø og Hanne Jordell

Arbeids- og sosialdepartementet: statsråd Anniken Hauglie, statssekretær Christl Kvam, Simen Fremmergård, Morten Søndergaard Henningsen, Knut Melheim, Pernille Krohn, Nina Kraugerud Ertzaas og Atle Bjørnstad

Finansdepartementet: statssekretær Cecilie Brein-Karlsen og Frank Emil Jøssund

På vegne av *Pensjonistforbundet*, *SAKO*, og *Samarbeidsforumet av funksjonshemmedes organisasjoner (SAFO)* la Jan Davidsen i møtet 22. mai 2018 fram følgende:

Pensjonistforbundet (SAKO-samarbeidet) og SAFO, heretter kalt organisasjonene, leverer følgende krav til trygdeoppgjøret 2018.

1. Organisasjonene er motstander av at løpende pensjon reguleres lavere enn lønnsveksten. Vårt primære krav er at den automatiske underreguleringen på 0,75 prosent oppheves, og at regulering av løpende pensjon skal være gjenstand for forhandlinger med en ramme om lag på linje med lønnsveksten. Slik kan vi bedre

pensjonistenes kjøpekraft, samtidig som vi sikrer at oppgjørene får en sosial profil med en rettferdig fordeling og fokus på fattigdomsbekjempelse og kjønnsutjevning.

Det har festet seg et inntrykk av at vi i Norge ikke har råd til å regulere pensjonene i takt med lønnsutviklingen. Dette er feil. Nasjonalinntekten øker stadig. Det er denne vi fordeler mellom stat, kommune, bedriftseiere, arbeidstakere og pensjonister gjennom lønns- og trygdeoppgjøret. Regulering av pensjon dreier seg altså ikke om hva samfunnet har råd til, men om fordelingen av verdiskapingen. Pensjonistene må få ta del i denne på lik linje med andre grupper.

Det eksisterer betydelige kjønnsforskjeller i pensjonsutbetalinger. Kvinners pensjon fra folketrygden er 22 prosent lavere enn menns. Det er 154 000 minstepensjonister, og 86 prosent av disse er kvinner. Ser vi på samlet inntekt i alderdommen, utgjorde kvinners inntekt i 2014 67 prosent av menns. (A.W. Pedersen, foilsett «Disentangling the gender gap in pensions», 2.mai 2016).

Pensjonsgapet kan i stor grad tilskrives kjønnsforskjellene i arbeidsmarkedet. Kvinner har lavere lønn og jobber mer deltid enn menn. I tillegg er det slik at kvinner systematisk lever lenger enn menn og lever flere år som enslig uten stordriftsfordelene av å være to i økonomien.

Dagens reguleringsmekanisme med en lik prosentvis økning av pensjonene forsterker kjønnsforskjellene utover alderdommen. Lik prosentvis regulering betyr at pensjonen øker med flere kroner desto høyere pensjonen er. Ved å gjeninnføre forhandlinger i trygdeoppgjøret, kan deler av økningen gis som kronetillegg for å ivareta kjøpekraften til de lave pensjonene. Siden kvinner har høyere forventet levealder enn menn og lever flere år som enslig, er det spesielt viktig for kvinners velferd i alderdommen at pensjonen opprettholder verdien utover pensjonisttilværelsen. Vi ber derfor regjeringen vurdere kravet vårt om forhandlingsrett på løpende pensjon ut fra et kjønns- og likestillingsperspektiv.

Dagens reguleringsbestemmelse med et fratrekk på 0,75 prosent på løpende pensjon, har medført tapt kjøpekraft de siste tre årene. Dersom regjeringen ikke vil imøtekomme våre krav, viser anslagene at 2018 vil bli et fjerde år med tapt kjøpekraft. Vi forventer at regjeringen tar denne situasjonen på alvor, og viser til det ikke var Stortingets intensjon at løpende pensjon skulle reguleres lavere enn prisveksten da pensjonsreformens reguleringsbestemmelse ble vedtatt.

2. Organisasjonene viser til reguleringsforskriften og bestemmelsen om særlige forhold i paragraf 2, 4. ledd og krever at det i trygdeoppgjøret 2018, legges til grunn en lønnsvekst for 2016 på 2,4 prosent i stedet for nasjonalregnskapets 1,7 prosent.

Organisasjonene viser til at lønnsveksten i 2016, beregnet i nasjonalregnskapet, er sterkt preget av strukturendringer i arbeidsmarkedet (se tabell 1). Hvert år påvirkes lønnsveksten noe av struktureffekter. I 2016 ser vi imidlertid et uvanlig stort utslag. Strukturendringene er spesielt drevet av en nedgang i antall høytlønnede i petroleumsnæringen. Strukturelle endringer som skyldes sammensetningseffekter mellom næringer, bidro ifølge TBU-rapporten NOU 2017:10 til å trekke lønnsveksten ned med 0,4 prosentpoeng. I tillegg påvirket strukturendringer innad i næringen lønnsutviklingen i samme retning. Vi ber om at de særskilte sammensetningseffektene som følger av oljeprissjokket og dets påvirkning på petroleumsrelaterte næringer skal holdes utenfor ved beregningen av lønnsveksten i 2016.

Det er lovfestet at økningen i grunnbeløpet skal reguleres med lønnsveksten. Intensjonen med å regulere grunnbeløpet med lønnsveksten, er at pensjon under opptjening skal bevare verdien sin, at de som lever av trygd skal få den samme årlige veksten i sin inntekt som arbeidstakerne får i lønnsvekst, og at de som lever av pensjon skal få økt sin pensjon med utgangspunkt i lønnsveksten til lønsmottakerne.

Metoden man benytter for å oppnå dette, er i henhold til forskriften å la grunnbeløpet øke med «den gjennomsnittlige årslønnsveksten for lønnstakere under ett», fastsatt i rapporten «Grunnlaget for inntektsoppgjørene» fra Det tekniske beregningsutvalget for inntektsoppgjørene.

Denne metoden fungerer stort sett fint, men feiler i 2016. Siden mange høytlønnede mistet jobben i petroleumsnæringen i dette året, er lønnsveksten beregnet ved «gjennomsnittlig årslønnsvekst for lønnstakere under ett» betydelig lavere enn den lønnsveksten de yrkesaktive faktisk fikk. Ved å benytte gjennomsnittlig årslønnsvekst som grunnlag for reguleringen, bryter vi dermed med Stortingets intensjon om at pensjon og trygd skal økes med utgangspunkt i lønnsveksten til de de yrkesaktive.

Gjennomsnittlig årslønnsvekst for lønnstakere under ett er for 2016 beregnet til 1,7 prosent. I Tabell 1.1 i NOU 2018:8 ser vi at årslønnsveksten i 2016 i de store forhandlingsområdene var vesentlig høyere:

Virke- varehandel	Finans- tjenester	Offentlig forvaltning	Stats- ansatte	Kommune- ansatte	Spekter helse	Spekter øvrige	Industri- arbeidere	Industri- funksjonærer	Årslønnsvekst nasjonal- regnskapet
2,5	2,5	2,4	2,4	2,5	2,0	2,4	2,0	2,2	1,7

Lønnsveksten som ble forhandlet frem for 2016 var svært lav og tydelig preget av nedgangskonjunkturen utløst av oljedturen. Resultatet av lønnsforhandlingen i frontfaget ble en ramme på kun 2,4 prosent. Arbeidstakerne viste betydelig moderasjon og bidro til et ansvarlig oppgjør i et økonomisk krevende år. Dersom pensjonene ble regulert

med utgangspunkt i en lønnsvekst for 2016 på 2,4 prosent uten fratrukk, ville pensjonistene bidratt på lik linje. Det er uakseptabelt at pensjonistene skal ta utgangspunkt i en lønnsvekst på 1,7 prosent, og dermed få et fratrukk på 0,7 prosentpoeng fra lønnsveksten som ble fremforhandlet av partene i et ytterst moderat oppgjør.

3. Trygdeoppgjøret må legges frem som egen sak for Stortinget i vårsesjonen etter trygdedrøftingene, og tidligere budsjetteringspraksis må gjeninnføres.

Med Statsbudsjettet 2016 ble det innført en ny budsjetteringspraksis for trygdeoppgjøret. Tidligere ble anslagene på kostnadene budsjettert samlet under posten «Tilfeldige utgifter» under Finansdepartementet. Resultatet av trygdeoppgjøret ble på vårsesjonen lagt frem til behandling av Stortinget gjennom en egen stortingsproposisjon med tilleggsbevilgninger som følge av regulering av grunnbeløpet og pensjoner fra 1.mai. Begrunnelsen for denne praksisen var at Kapittel 2309 Tilfeldige utgifter skulle «ta høyde for merutgifter som følger av forhandlinger der staten er part (lønnsoppgjøret, trygdeoppgjøret, takstoppjøret og soldatoppgjøret)» (Prop 1 S Arbeids og sosialdepartementet 2015-2016, side 15).

Fra og med 2016 blir anslagene for utgiftene ført på de enkelte budsjettpostene der kostnaden kommer til å påløpe. Trygdeoppgjøret legges ikke lenger fram til behandling i form av en egen Stortingsproposisjon. Stortinget får kun en orientering om trygdeoppgjøret i en stortingsmelding som legges frem sammen med statsbudsjettet i høstsessjonen.

Organisasjonene krever at tidligere budsjetteringspraksis og stortingsbehandling av trygdeoppgjøret gjeninnføres. Trygdeoppgjøret dreier seg om inntekten til over 1,2 millioner pensjonister og trygdede, og det er et viktig demokratisk prinsipp at inntekten deres behandles i Stortinget, og at det er tilrettelagt slik at Stortinget kan gripe inn i trygdeoppgjøret. I forskriften om reguleringen av grunnbeløpet står det at tallgrunnlaget skal drøftes med organisasjonene, og at det skal vurderes om det foreligger særskilte forhold. Det kan være uenighet mellom partene, og i slike tilfeller er det spesielt viktig at Stortinget har mulighet til å gripe inn i trygdeoppgjøret.

4. Uføres alderspensjon må fortsatt skjermes mot levealdersjusteringen

Etter Folketrygdlovens paragraf 19-9 a, skal alderspensjonen til uføretrygdede som er født mellom 1944-1951 skjermes mot virkningen av levealdersjusteringen. Organisasjonene krever at også kullene født i 1952 og senere blir skjermet mot levealdersjusteringen ved overgangen fra uføretrygd til alderspensjon.

På vegne av *Senior Norge* la Knut Chr. Høvik i møtet 22. mai 2018 fram følgende:

Innledning

Senior Norge viser innledningsvis til at det norske pensjonssystemet må være tuftet på forutsigbare og trygge forhold både når det gjelder opptjening og utbetaling. Pensjonsordningens struktur og innhold må derfor ligge fast over tid. Senior Norge er av den

formening at slik reguleringen av pensjonssystemet i dag praktiseres, ikke er i pakt med de opprinnelige forutsetningene som lå til grunn da pensjonsreformen ble vedtatt.

Senior Norges prinsipielle syn er at pensjonistene skal ha samme utvikling i sine pensjonsinntekter som lønsmottagerne. Vårt langsiktige mål er at pensjonistene må følge de yrkesaktives lønnsvekst, slik det var forutsatt av Stortingets flertall i 2003 (jfr. stortingsvedtak nr. 447 av 28. mai 2003).

I årets trygdeoppgjør er det regulering av grunnbeløpet og de løpende pensjoner som er i fokus.

Regulering av pensjon under utbetaling.

Senior Norge viser til Stortingets vedtak av 26. mai 2005 i forbindelse med behandlingen av Stortingsmelding nr 12 (2004-2005) om «Pensjonsreform – trygghet for pensjonene» der det blant annet står:

«Etter at pensjonsreformen er trådt i kraft, justeres løpende pensjoner i folketrygden med et gjennomsnitt av lønns- og prisvekst. Opparbeidede pensjonsrettigheter justeres med lønnsveksten. Garantipensjonen justert for utviklingen i levealder.»

Ved behandling av Ot.prop nr. 37 (2008-2009) ble Stortingets vedtak at pensjoner under utbetaling skal reguleres med gjennomsnittet av lønns- og prisveksten, ved at pensjonene reguleres med lønnsveksten, og deretter fratrekkes en fast faktor på 0,75 prosent.

I Stortingets behandling av de økonomiske beregningene av virkninger av pensjonsreformen, forutså man en årlig reallønnsvekst på 1,5 prosent. Med en fast faktor på 0,75 prosent skulle denne forutsetningen gi en realvekst i utbetalte pensjoner på om lag halvparten av reallønnsveksten. De siste års økonomiske utvikling, og realistiske prognoser for de kommende år, viser imidlertid at denne forutsetningen ikke er/har vært til stede, noe som innebærer at pensjoner under utbetaling ikke får den økningen i realverdi slik som var forutsatt. De siste 4 årene har pensjonistene derfor hatt en betydelig negativ kjøpekraftsutvikling. Senior Norge mener grunnforutsetningen som reguleringsmodellen er basert på, ikke gir den utviklingen i pensjonene som var forutsatt. Da må modellen eller forutsetningene revideres/justeres.

I og med at regulering av folketrygdens grunnbeløp og alderspensjoner ble lovfestet, ble det ikke lenger behov for behandling i Stortinget. Dette har, etter Senior Norges syn svekket pensjonistenes posisjon i en demokratisk prosess.

Senior Norge henstiller derfor Regjeringen om å fremme denne problemstillingen for Stortinget.

Senior Norge krever at reguleringen av løpende pensjoner legges om fra 2018 slik at denne blir gjennomført med gjennomsnittet av lønns- og prisvekst slik som opprinnelig var forutsetningen. Dette har hele tiden vært Stortingets intensjon, men dagens operasjonalisering om fratrekke på 0,75 prosent har gitt unødvendig store svingninger, samt negative effekter som kun bidrar til å svekke oppslutningen om reguleringsordningen.

Dersom Regjeringen likevel står fast på denne modellen, henstiller Senior Norge på det sterkeste til Regjeringen om å supplere modellen med en «sikringsmekanisme» som vil motvirke særlig lav regulering.

Senior Norges krav til trygdeoppjøret for 2018:

1. Vi viser til felles protokolltilførsel fra det engere utvalg i protokoll av 23. april 2018 og krever at lønnsveksten i 2016 ikke korrigeres for strukturelle endringer og andre strukturelle effekter slik at en lønnsvekst for 2016 på 2,4 prosent legges til grunn for drøftingene.

2. Vi krever at alderspensjonene i 2018 reguleres med gjennomsnittet av anslått lønnsvekst på 2,8 prosent og anslått prisvekst på 2,1 prosent. Vårt samlede krav på regulering av grunnbeløpet på årsbasis blir 2,8 prosent. Det vil gi alderspensjonistene en inntektvekst i 2018 på 2,45 prosent.

Senior Norge ser med meget stor bekymring på den negative effekten av den økonomiske forskjellsbehandlingen som skjer i det norske samfunnet bl.a. gjennom den avkortningen som skjer i pensjonene, og at Regjering/Storting ikke ser ut til å følge den forutsetningen som ligger til grunn for pensjonsforliket i 2003 (se ovenfor). Arbeids- og sosialminister, Anniken Hauglie, har også uttrykt i forhandlingene om de siste års statsbudsjetter at et av Regjeringens viktige mål er at også neste generasjoner skal kunne nyte godt av den norske velferds- utviklingen. Dagens pensjonister har vært med å bygge opp det norske samfunnet, og den velferden Norge i dag nyter godt av. Følgelig er det ikke annet enn rimelig at også dagens pensjonister skal ha rett til sin del av velferdsutviklingen på linje med Regjeringens uttalte mål om neste generasjoners rett til å nyte godt av velferden som er bygget opp.

Levetiden øker, og dagens pensjonister er friskere både fysisk og mentalt. De som går av med pensjon i dag har kanskje hele 25 - 30 år igjen å leve; en periode som skal, og må fylles med mening, innhold og aktivitet. Ved det kraftige inntektsfallet som skjer i pensjonsinntektene – hvilket også akkumuleres betydelig over tid – så er det mange pensjonister som føler stor uforutsigbarhet og blir økonomisk utrygge mht. muligheten til å kunne leve og opprettholde et meningsfylt liv også i sin alderdom. Resultatet blir at mange går inn i ensomhet, isolasjon og utenforskap, med den virkning at offentlige kostnader til pleie og omsorg øker. Det er også et uttalt mål fra Regjeringen at flest mulig skal kunne bo hjemme lengst mulig. Da må Regjeringen også huske på at det å bo hjemme fordrer at hjemmeboende fortsatt har mange kostnader som ikke faller bort ved oppnådd pensjonsalder. Slike kostnader knytter seg til nødvendig vedlikehold av bolig som mange rent fysisk ikke selv er i stand til å utføre men må leie inn ressurser for å få hjelp til å utføre.

Senior Norge forventer at Regjeringen legger frem resultatet av trygdedrøftingene til reell politisk behandling i Stortinget.

På vegne av *Forsvarets seniorforbund (FSF)* la Per Anders Volden i møtet 22. mai 2018 fram følgende:

Innledning

Forsvarets seniorforbund (FSF) vil innledningsvis vise til at pensjonssystemet må være tuftet på forutsigbare forhold når det gjelder opptjening og utbetaling. Pensjonsordningens struktur og innhold må derfor ligge fast over tid. FSF sitt prinsipielle syn er at pensjonistene skal ha samme utvikling i sine pensjonsinntekter som de yrkesaktive i sine lønnsinntekter. FSF sitt langsiktige mål er at vi skal følge de yrkesaktives lønnsvekst slik det var før den nye pensjonsreformen ble innført jfr stortingsvedtak nr. 447 av 28. mai 2003. I årets trykdeoppgjør er det regulering av grunnbeløpet og de løpende pensjoner som er i fokus.

Regulering av pensjon under utbetaling

FSF viser til Stortingets vedtak av 26. mai 2005 i forbindelse med behandlingen av St.meld nr 12 (2004-2005) Pensjonsreform – trygghet for pensjonene, der det blant annet står:

«Etter at pensjonsreformen er trådt i kraft justeres løpende pensjoner i folketrygden med et gjennomsnitt av lønns- og prisveksten.

Opparbeidede pensjonsrettigheter justeres med lønnsveksten. Garantipensjonen lønnsindekseres justert for utviklingen i levealder.»

Ved behandling av Ot.prop nr 37 (2008-2009) ble Stortingets vedtak om at pensjoner under utbetaling skal reguleres med gjennomsnittet av lønns- og prisveksten vedtatt gjennomført, ved at pensjoner reguleres med lønnsveksten og deretter fratrukket en fast faktor på 0,75 prosent.

I Stortingets behandling av de økonomiske beregningene av virkninger av pensjonsreformen forutså man en årlig reallønnsvekst på 1,5 prosent. Med en fast faktor på 0,75 prosent skulle denne forutsetningen gi en realvekst i utbetalt pensjon på om lag halvparten av reallønnsveksten. De siste års økonomiske utvikling og realistiske prognoser for de kommende år viser at denne forutsetningen ikke lenger er til stede, noe som innebærer at pensjoner under utbetaling ikke lenger får en økning i realverdi slik som forutsatt. De siste 4 årene har pensjonistene derfor hatt en negativ kjøpekraftsutvikling. FSF mener at når forutsetningen som reguleringsmodellen er basert på ikke gir den utviklingen i pensjonene som er forutsatt, må modellen eller forutsetningene revideres/justeres.

Ved at regulering av folketrygdens grunnbeløp og alderspensjoner ble lovfestet, ble det ikke lenger behov for en behandling i Stortinget. Dette har etter forbundets syn svekket pensjonistenes posisjon i en demokratisk prosess. FSF henstiller Regjeringen til å fremme denne problemstillingen til Stortinget.

FSF krever at reguleringen av løpende pensjoner legges om fra 2018 slik at denne gjennomføres med gjennomsnitt av lønns- og prisvekst. Dette har hele tiden vært Stortingets intensjon, men dagens operasjonalisering om et fratrekk på 0,75 prosent har gitt unødvendig store svingninger og bidratt til å svekke oppslutningen om reguleringsordningen. Dersom Regjeringen står fast på denne modellen, henstiller FSF

Regjeringen om å supplere modellen med en sikringsmekanisme som vil motvirke særlig lav regulering.

FSF's krav til trygdeoppgjøret for 2018:

1. FSF viser til felles protokolltilførsel fra det engere utvalg i protokoll av 23. april 2018 og krever at lønnsveksten i 2016 ikke korrigeres for strukturelle endringer og andre strukturelle effekter slik at lønnsvekst for 2016 på 2,4 prosent legges til grunn for drøftingene.

2. FSF krever at alderspensjonene i 2018 reguleres med gjennomsnittet av anslått lønnsvekst på 2,8 prosent og anslått prisvekst på 2,1 prosent. FSF's samlede krav på regulering av grunnbeløpet på årsbasis blir 2,8 prosent. Det vil gi alderspensjonistene en inntektvekst i 2018 på 2,45 prosent.

Forsvarets seniorforbund forventer at regjeringen legger fram resultatet av trygdedrøftingene til reell politisk behandling i Stortinget.

På vegne av *Landsforbundet for offentlige pensjonister (LOP)* la Hans Erik Pettersen i møtet 22. mai 2018 fram følgende:

Landsforbundet for offentlig pensjonister (LOP) krever primært at pensjonistene skal ha samme realutvikling i sine pensjonsinntekter som de yrkesaktive i sine lønnsinntekter. Det betyr at vi krever at løpende pensjoner skal reguleres på årsbasis med samme proSENTSATS som snittet av de yrkesaktives lønnsutvikling korrigert med forskjellen mellom forventet og faktisk utvikling de to siste år. LOP vil m.a.o. ha opphevet underreguleringen.

Pensjonistene bør ha samme realutvikling som de yrkesaktive på godt og ondt. Når vi likevel også fremmer et subsidiært krav er det fordi Regjering og Storting i hvert fall må oppfylle sine egne tidligere forpliktelser om de i denne omgang ikke gir oss medhold i vårt primærkrav.

Subsidiært krever LOP at reguleringen av løpende pensjoner legges om fra 2018 slik at denne gjennomføres med halvparten av lønnsveksten og halvparten av prisveksten. Dette har hele tiden vært Stortingets intensjon, men dagens operasjonalisering med et fratrekk på 0,75 prosent har gitt unødige store svingninger og bidratt til å svekke oppslutningen om reguleringsordningen.

LOP viser til Innst O nr 67 (2008-2009) der det klart framgår at «gjennomsnittet av lønns- og prisvekst gjennomføres ved at» en nytter en fradragsfaktor på 0,75 prosent. Til grunn for faktoren 0,75 prosent, var en gjennomsnittlig reallønnsvekst på 1,5 prosent for de yrkesaktive, jf. OT prp. 37(2008-2009).

På tross av tre gode år 2011-2013 viser departementets egne tall i Stortingsmelding nr. 4 (2017-2018) at gjennomsnittlig realvekst for de yrkesaktive i perioden 2011-2018 var på 1,2 prosent, altså 0,3 prosentpoeng lavere enn forutsetningen på 1,5 prosent. Forutsetningene for at faktoren på 0,75 prosent er en gjennomføringsmetode for å oppnå gjennomsnittet av lønn og pris for de yrkesaktive er med andre ord brutt.

For 2018 vil fradragsfaktoren gi i størrelsesorden 0,5 prosentpoeng lavere vekst i løpende pensjoner enn gjennomsnittet.

Justering av tallene

LOP mener at det var feil at det i trygdeoppjøret i fjor ikke ble justert for strukturelle endringer i arbeidsmarkedet i 2016 når en skulle vurdere hvilken lønnsvekst som skulle legges til grunn for reguleringen i 2017.

Strukturelle endringer som skyldes sammensetningseffekter mellom næringer, dvs. endringer i fordelingen av lønnstakere mellom næringer med ulikt lønnsnivå, bidro ifølge TBU-rapporten NOU 2017: 10 til å trekke ned lønnsveksten med 0,4 prosentpoeng. I tillegg påvirket strukturendringer innad i næringene lønnsutviklingen i samme retning.

Gjennomsnittlig årslønnsvekst for alle lønnstakere under ett er for 2016 beregnet til 1,7 pst i følge nasjonalregnskapet. Den faktiske årslønnsveksten i samtlige forhandlingsområder i 2016 var derimot vesentlig høyere, jamfør tallene under som er hentet fra siste TBU-rapport:

Nasjonalregnskapet	Industriarbeidere	Industri-funksjonærer	Virkebedrifter varehandel	Finanstjenester	Offentlig forvaltning	Statsansatte	Kommuneansatte	Spekter helse	Spekter øvrige
1,7	2,0	2,2	2,5	2,5	2,4	2,4	2,5	2,0	2,4

Vi krever at de særskilte sammensetningseffektene som følger av oljeprissjokket og dets påvirkning på petroleumsrelaterte næringer holdes utenfor ved beregning av lønnsveksten for 2016. Vi viser til paragraf 2, 4. ledd i reguleringsforskriften om særlige forhold og krever at det for reguleringen i 2018, legges til grunn en lønnsvekst for 2016 på 2,4 pst.

Uføre

LOP krever at regjeringen og Stortinget står ved sine tidligere uttalelser om at de uføre må skjermes for levealdersjustering ved overgang til alderspensjon hvis de yrkesaktive kompenseres for levealdersjusteringen ved å stå lenger i arbeid, noe bl.a. AFP-evalueringen har vist.

Stortingsbehandling

Erfaringene fra omleggingen av budsjettpraksis og stortingsbehandling etter omleggingen i 2016 er for pensjonistene dårlige. Et oppgjør som omhandler ca. 1,2 millioner pensjonister blir først lagt fram for Stortinget i form av stortingsmelding ett halvt år etter at oppjøret er ferdig. Stortinget har derved ingen reell mulighet til eventuelt å korrigere Regjeringens beslutning, jf. blant annet at fradragsfaktoren på 0,75 prosent er brudd på stortingets egne forutsetninger.

LOP krever at regjeringen legger fram resultatet av trygdedrøftingene til reell politisk behandling i Stortinget.

På vegne av *Unio, Funksjonshemmedes fellesorganisasjon (FFO) og Landsorganisasjonen i Norge (LO)* la Erik Orskaug i møtet 22. mai 2018 fram følgende:

Organisasjonene Unio, FFO og LO krever at reguleringen av løpende pensjoner legges om fra 2018 slik at denne gjennomføres med halvparten av lønnsveksten og halvparten av

prisveksten. Dette har hele tiden vært Stortingets intensjon, men dagens reguleringsregime med et fratrekk på 0,75 prosent har gitt unødige store svingninger og bidratt til å svekke oppslutningen om reguleringsordningen.

Organisasjonene Unio, FFO og LO mener videre at det var feil at det i trygdeoppgjøret i fjor ikke ble justert for strukturelle endringer i arbeidsmarkedet i 2016 når en skulle vurdere hvilken lønnsvekst som skulle legges til grunn for reguleringen i 2017.

Strukturelle endringer som skyldes sammensetningseffekter mellom næringer, dvs. endringer i fordelingen av lønnstakere mellom næringer med ulikt lønnsnivå, bidro ifølge TBU-rapporten NOU 2017: 10 til å trekke ned lønnsveksten med 0,4 prosentpoeng. I tillegg påvirket strukturendringer innad i næringene lønnsutviklingen i samme retning.

Gjennomsnittlig årslønnsvekst for alle lønnstakere under ett er for 2016 beregnet til 1,7 pst ifølge nasjonalregnskapet. Den faktiske årslønnsveksten i samtlige forhandlingsområder i 2016 var derimot vesentlig høyere, jamfør tallene under som er hentet fra siste TBU-rapport:

Nasjonalregnskapet	Industriarbeidere	Industri-funksjonærer	Virkebedrifter varehandel	Finanstjenester	Offentlig forvaltning	Statsansatte	Kommuneansatte	Spekter helse	Spekter øvrige
1,7	2,0	2,2	2,5	2,5	2,4	2,4	2,5	2,0	2,4

Vi krever at de særskilte sammensetningseffektene som følger av oljeprissjokket og dets påvirkning på petroleumsrelaterte næringer holdes utenfor ved beregning av lønnsveksten for 2016. Vi viser til paragraf 2, 4. ledd i reguleringsforskriften om særlige forhold og krever at det for reguleringen i 2018, legges til grunn en lønnsvekst for 2016 på 2,4 pst.

Organisasjonene Unio, FFO og LO krever på denne bakgrunn at alderspensjonene i 2018 reguleres med gjennomsnittet av anslått lønnsvekst på 2,8 prosent og anslått prisvekst på 2,1 prosent. Det vil isolert sett gi alderspensjonistene halvparten av den forventede realinntektsøkningen som lønnstakerne forventes å få. I tillegg krever vi etterregulering for 2016.

Organisasjonene Unio, FFO og LO krever også at regjeringen og Stortinget står ved sine tidligere uttalelser om at de uføre må skjermes for levealdersjustering ved overgang til alderspensjon hvis de yrkesaktive kompenserer for levealdersjusteringen ved å stå lenger i arbeid, noe bl.a. AFP-evalueringen har vist.

Organisasjonene Unio, FFO og LO krever også at regjeringen legger fram trygdeoppgjøret til reell behandling i Stortinget før sommeren.

På vegne av *Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund (YS)* la Ørnulf Kastet i møtet 22. mai 2018 fram følgende:

YS støtter prinsippet om regulering av løpende pensjoner med en blanding av prisvekst og lønnsvekst. Vi har også støttet den gjennomføring av prinsippet som foreløpig er blitt praktisert, altså at pensjoner reguleres med lønnsvekst minus 0,75 %. Vi tror at denne

gjennomføringen over tid vil gi et resultat som vil samsvare med prinsippet i pensjonsreformen.

YS mener at strukturendringer påvirket lønnsveksten i 2016 på en måte som utgjør særlige forhold etter gjennomføringsforskriften og som burde vært tatt hensyn til i 2017. YS viser til at gjennomføringsforskriften åpner for å ta hensyn til siste to års lønnsutvikling og mener at vi i årets oppgjør bør korrigere tallene for 2016. Det bør derfor legges til grunn en lønnsvekst for 2016 på 2,4 %.

På vegne av *Akademikerne* la Tom Erik Aabø i møtet 22. mai 2018 fram følgende:

Akademikerne mener grunnbeløpet må reguleres med lønnsveksten. Bestemmelsen om «særlige forhold» må benyttes for året 2016 for å motvirke at grunnbeløpet blir regulert lavere enn lønnsveksten for de sysselsatte.

Akademikerne mener reguleringen av løpende pensjoner må endres til gjennomsnittet av lønns- og prisveksten. Vi ber regjeringen igangsette nødvendig lovarbeid.

Våre krav er innenfor pensjonsforliket.

Om regulering av grunnbeløpet

Det er helt avgjørende for det samlede pensjons- og trygdesystemet at grunnbeløpet følger lønnsveksten. Uten dette én-til-én-forholdet mellom grunnbeløp og lønn vil det ikke være mulig å opprettholde pensjons- og trygdesystemet over tid. At grunnbeløpet skal følge lønnsveksten er derfor lovbestemt:

«Grunnbeløpet fastsettes av Kongen og reguleres årlig med virkning fra 1. mai i samsvar med lønnsveksten.», jf. § 1-4 andre ledd i Folketrygdloven.

Regulering med lønnsveksten skal sikre at pensjon under opptjening i folketrygden mv. beholder sin verdi mot lønn og at grensene i systemet opprettholder sin reelle betydning. Det gir også forutsigbarhet.

For Akademikerne er det viktig at grunnbeløpet reguleres med lønnsveksten.

I praksis må lønnsveksten beregnes. Det er forskriftsbestemt hvordan regulering i tråd med lønnsveksten skal gjennomføres. Forskriften har en egen bestemmelse om såkalte «særlige forhold».

Vi mente bestemmelsen om «særlige forhold» måtte tas i bruk i fjor da det var dokumentert av Teknisk beregningsutvalg at betydelige strukturelle endringer som følge av oljeprisfallet hadde trukket den målte lønnsveksten ned. Den målte lønnsveksten ble derfor klart lavere enn lønnsveksten for de sysselsatte i 2016.

Regjeringen valgte å se bort fra dette. Konsekvensen er at grunnbeløpet ble underregulert i forhold til den egentlige lønnsveksten.

Vi mener dette var feil og opprettholder vårt krav om at bestemmelsen om «særlige forhold» må benyttes for 2016. Det er ikke for sent å korrigere for dette i årets regulering

innenfor gjeldende reguleringsforskrift. Vi viser også til merknad til protokollen fra Engere utvalg.

Om regulering av pensjoner under utbetaling

Pensjonsreformen er et spleiselag som vil gi betydelige innsparinger i folketrygden over tid. At løpende pensjoner reguleres lavere enn lønnsveksten motsvares av høyere nivå på utgangspensjonen sammenliknet med et alternativ der pensjoner under utbetaling ble regulert med lønnsveksten.

Akademikerne støtter den prinsipielle løsningen der pensjoner under utbetaling får en kjøpekraftsutvikling i tråd med gjennomsnittet av lønns- og prisveksten. Dette er Stortingets opprinnelige vedtak.

Vi er kritiske til hvordan dette er løst teknisk. Det tas ikke hensyn til prisveksten, men gjøres et fratrekk på 0,75 pst. fra lønnsveksten.

Forutsetningen om en reallønnsvekst på 1,5 pst. årlig, som ligger til grunn for den tekniske løsningen, har ikke holdt de siste årene. Konsekvensen er lav regulering av løpende pensjoner, og klart under det som er intensjonen. Selv om lønnsveksten nå er i ferd med å ta seg opp er det stor usikkerhet om hva som vil være det langsiktige nivået på reallønnsveksten og dermed om det vil oppstå avvik fra det som er intendert med reguleringen.

Vi mener reguleringen av løpende pensjoner må endres slik at gjennomsnittet av lønns- og prisveksten legges til grunn.

Dersom forutsetningen om reallønnsvekst på 1,5 pst. holder vil regulering med gjennomsnittet av lønns- og prisveksten ikke gi økte utgifter til regulering av pensjoner. Det vil imidlertid gi høyere regulering enn dagens prinsipp ved lav lønnsvekst som motsvares av lavere regulering ved høy lønnsvekst. Vi mener dette er egenskaper som er å foretrekke sammenliknet med dagens praksis. I tillegg er gjennomsnittsregulering robust for avvik fra forutsatt reallønnsvekst.

*

Trygdeoppgjøret 2018 er gjennomført i henhold til gjeldende regler for regulering av grunnbeløpet og pensjoner, jf. forskrift 6. mai 2011 nr. 465 om beregning av lønnsveksten som skal benyttes ved regulering av grunnbeløpet og alderspensjon i folketrygden, jf. folketrygdloven §§ 1-4, 19-14 og 20-18.

I møtet 24. mai 2018 redegjorde arbeids- og sosialministeren for tallgrunnlaget for regulering av pensjonene fra 1. mai 2018.

Etter møter 22. og 24. mai 2018 legges følgende til grunn for reguleringen av grunnbeløpet og pensjoner i folketrygden fra 1. mai 2018:

- at forventet lønnsvekst i inneværende år er 2,8 prosent, slik det fremkommer i revidert nasjonalbudsjett
- at faktisk lønnsvekst for 2017 foreløpig er beregnet til 2,3 prosent, det vil si et negativt avvik på 0,1 prosentpoeng i forhold til fjorårets anslag på 2,4 prosent.

- at faktisk lønnsvekst for 2016 fortsatt er anslått til 1,7 prosent, slik at det ikke foreligger noe avvik i forhold til tidligere anslag.

Protokolltilførsel fra LO, Unio og FFO

Protokolltilførsel fra LO, Unio og FFO i trygdedrøftingene 2018. LO, Unio og FFO viser til at regjeringen i trygdeoppgjøret 2018 har avvist pensjonistorganisasjonenes, funksjonshemmedes organisasjonenes og arbeidstakerorganisasjonenes krav om å rette opp etterreguleringen for 2016. Regjeringen er dermed ansvarlig for at alderspensjonene i 2018 får realinntektsnedgang fjerde året på rad, og at uføretrygdede får en urimelig lav inntektsvekst.

Organisasjonene mener lønnsveksten i 2016 var sterkt preget av strukturelle endringer i arbeidsmarkedet. Dette er forklart i TBUs rapporter.

Organisasjonene viser videre til at regjeringen ikke vil imøtekomme kravet om at reguleringen av løpende pensjoner legges om fra 2018 til et gjennomsnitt av lønns- og prisvekst. Dagens regulering med et fratrekk på 0,75 pst. har gitt unødige store svingninger. Organisasjonene mener dagens regulering bidrar til å svekke oppslutningen om Pensjonsreformen.

LO, Unio og FFO viser også til kravet om at regjeringen legger frem trygdeoppgjøret til reel behandling i Stortinget før sommeren slik opposisjonen også har krevd.

Protokolltilførsel fra Forsvarets seniorforbund og Senior Norge

Forsvarets seniorforbund og Senior Norge er skuffet over Regjeringens holdninger til dokumenterte avvik i forutsetningene for pensjonsreformens intensjoner og beklager sterkt at Regjeringen ikke er enig i at de strukturelle endringer og strukturelle effekter i 2016 har påvirket lønnsutviklingen på en slik måte at det må betegnes som særlige forhold og derfor holdes utenfor ved beregningen av lønnsveksten. Den foreliggende konsekvens er at pensjonistene betaler for disse endringer/effekter.

Den lovfestede reguleringsordningen for pensjoner under utbetaling som beskriver at lønnsveksten tillegges og deretter fratrekkes en fast faktor på 0,75 prosent, bygger på en forutsetning om en reallønnsvekst på 1,5 prosent. FSF og Senior Norge har ved flere anledninger påpekt at denne forutsetningen over flere år ikke lenger er til stede. FSF og Senior Norge fremsatte derfor krav om at reguleringen i 2018 skulle baseres på Stortingets vedtak fra 26. mai 2005 hvor det blant annet fremgår:

«Etter at pensjonsreformen er trådt i kraft justeres løpende pensjoner i folketrygden med et gjennomsnitt av lønns- og prisveksten. Opparbeidede pensjonsrettigheter justeres med lønnsveksten. Garantipensjonen lønnsindekseres justert for utviklingen i levealder.»

Med en reallønnsvekst på under 1,5 prosent oppfylles ikke forutsetningen om realvekst i pensjonene på minst 0,75 prosent. Når reallønnsveksten er lavere enn 0,75 prosent får pensjonistene en negativ kjøpekraftsutvikling. Å regulere pensjoner under utbetaling med

gjennomsnittet av pris- og lønnsveksten vil gi en jevnere utvikling i pensjonistenes kjøpekraft enn å regulere med lønnsveksten fratrukket en fast faktor. Det vil også gi minst risiko for negativ realinntekstutvikling.

Årets trygdeoppgjør er gjennomført iht lov og forskrift, men uten at forutsetningen som disse bestemmelser legger til grunn blir vurdert. Forsvarets seniorforbund og Senior Norge vil henstille til Regjeringen om å fremme en sak til Stortinget for reell politisk behandling vedrørende de forutsetninger om reallønnsvekst som ble lagt til grunn ved behandlingen av Ot.prp nr 37 (2008-2009). Forsvarets seniorforbund og Senior Norge legger prinsipielt til grunn at ordninger/systemer/beslutninger/vedtak som baseres på bestemte forutsetninger må underlegges nye vurderinger når forutsetningene endres eller faller bort.

Protokolltilførsel fra YS

YS står, sammen med arbeidstagenes organisasjoner, fremdeles bak vårt krav om rette opp underreguleringen i 2016 som følge av særlige forhold på arbeidsmarkedet. Dette er beskrevet i TBUs rapporter. Vi viser også til vår tidligere protokolltilførsel hvor vi utdyper dette.

YS står bak intensjonene i pensjonsreformen. Reguleringsfradraget på 0,75 ppt var oppnådde historisk sett et snitt av lønns- og prisvekst. Dette tillater høyere inngangsverdi på pensjonene, og dermed en mindre brå overgang fra arbeidsliv til pensjonstilværelse.

Det har gått 10 år siden dette reguleringsregimet startet. Siden den gang har flere forhold i norsk og internasjonal økonomi endret seg. I tiden fremover ventes det lavere produktivitetsvekst, lavere prisvekst og en svakere vekst i innfasing av oljepenger. Om det derfor viser seg at reguleringsfaktoren ikke treffer slik intensjonen var i pensjonsreformen er YS åpne for å vurdere andre reguleringsregimer som ivaretar intensjonen bedre.

Protokolltilførsel fra Akademikerne

Vi viser til vårt krav i år, som i fjor, om at bestemmelsen om «særlige forhold» må benyttes for å korrigere lønnsveksten 2016 for betydelige og tallfestede strukturelle effekter som følge av oljeprisfallet.

Når regjeringen ikke følger opp blir konsekvensen at grunnbeløpet underreguleres i forhold til den egentlige lønnsveksten. Reguleringen av både pensjon under opptjening og utbetaling blir dermed lavere enn forutsatt. Det kan bidra til å svekke opplutningen om pensjonsreformen.

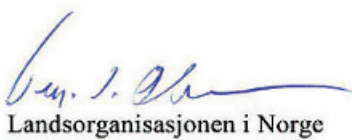
Akademikerne mener reguleringen av pensjoner under utbetaling må endres til gjennomsnittet av lønns- og prisveksten, som det er redegjort for i vårt krav.

Oslo, 24. mai 2018

Pensjonistforbundet

Forsvarets seniorforbund

Funksjonshemmedes fellesorganisasjon

Landsorganisasjonen i Norge

Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund

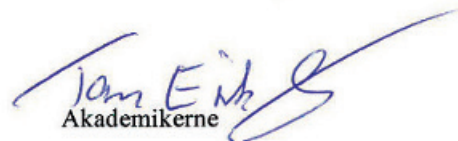

Arbeids- og sosialdepartementet

Senior Norge

Landsforbundet for offentlige pensjonister

Samarbeidsforumet av funksjonshemmedes organisasjoner

Unio

Akademikerne

Tillegg til protokoll

Pensjonistforbundet, Landsforbundet for offentlige pensjonister og Samarbeidsforumet av funksjonshemmedes organisasjoner finner å måtte tilkjenne sin protest mot at pensjonene for fjerde året på rad reguleres lavere enn prisveksten, og regjeringens uvilje mot å benytte forskriftens bestemmelse om særlige forhold til å legge til grunn en årslønnsvekst for 2016 på 2,4 prosent ved ikke å signere årets protokoll.

Figur 5.15

Vedlegg 6**Tabeller**

Tabell 6.1 Oversikt over grunnbeløpet i folketrygden fra 1967. Kroner

Fra	Størrelsen på grunnbeløpet		Gjennomsnittlig årlig grunnbeløp	
	Pr. år kr	Pr. md. kr	År	Beløp kr
1.01.1967	5 400	450,00	1967	5 400
1.01.1968	5 900	491,67	1968	5 900
1.01.1969	6 400	533,33	1969	6 400
1.01.1970	6 800	566,67	1970	6 800
1.01.1971	7 200	600,00		
1.05.1971	7 500	625,00	1971	7 400
1.01.1972	7 900	658,33	1972	7 900
1.01.1973	8 500	708,33	1973	8 500
1.01.1974	9 200	766,67		
1.05.1974	9 700	808,33	1974	9 533
1.01.1975	10 400	866,67		
1.05.1975	11 000	916,67	1975	10 800
1.01.1976	11 800	983,33		
1.05.1976	12 100	1 008,33	1976	12 000
1.01.1977	13 100	1 091,67		
1.05.1977	13 400	1 116,67		
1.12.1977	14 400	1 200,00	1977	13 383
1.07.1978	14 700	1 225,00	1978	14 550
1.01.1979	15 200	1 266,67	1979	15 200
1.01.1980	16 100	1 341,67		
1.05.1980	16 900	1 408,33	1980	16 633
1.01.1981	17 400	1 450,00		
1.05.1981	19 100	1 591,67		
1.10.1981	19 600	1 633,33	1981	18 658
1.05.1982	21 200	1 766,67	1982	20 667
1.01.1983	21 800	1 816,67		
1.05.1983	22 600	1 883,33	1983	22 333
1.05.1984	24 200	2 016,67	1984	23 667
1.05.1985	25 900	2 158,33	1985	25 333

Tabell 6.1 Oversikt over grunnbeløpet i folketrygden fra 1967. Kroner

Fra	Størrelsen på grunnbeløpet		Gjennomsnittlig årlig grunnbeløp	
	Pr. år kr	Pr. md. kr	År	Beløp kr
1.01.1986	26 300	2 191,67		
1.05.1986	28 000	2 333,33	1986	27 433
1.05.1987	29 900	2 491,67	1987	29 267
1.01.1988	30 400	2 533,33		
1.04.1988	31 000	2 583,33	1988	30 850
1.04.1989	32 700	2 725,00	1989	32 275
1.05.1990	34 000	2 833,33		
1.12.1990	34 100	2 841,67	1990	33 575
1.05.1991	35 500	2 958,33	1991	35 033
1.05.1992	36 500	3 041,67	1992	36 167
1.05.1993	37 300	3 108,33	1993	37 033
1.05.1994	38 080	3 173,33	1994	37 820
1.05.1995	39 230	3 269,17	1995	38 847
1.05.1996	41 000	3 416,67	1996	40 410
1.05.1997	42 500	3 541,67	1997	42 000
1.05.1998	45 370	3 780,83	1998	44 413
1.05.1999	46 950	3 912,50	1999	46 423
1.05.2000	49 090	4 090,83	2000	48 377
1.05.2001	51 360	4 280,00	2001	50 603
1.05.2002	54 170	4 514,17	2002	53 233
1.05.2003	56 861	4 738,42	2003	55 964
1.05.2004	58 778	4 898,17	2004	58 139
1.05.2005	60 699	5 058,25	2005	60 059
1.05.2006	62 892	5 241,00	2006	62 161
1.05.2007	66 812	5 567,67	2007	65 505
1.05.2008	70 256	5 854,67	2008	69 108
1.05.2009	72 881	6 073,42	2009	72 006
1.05.2010	75 641	6 303,42	2010	74 721
1.05.2011	79 216	6 601,33	2011	78 024
1.05.2012	82 122	6 843,50	2012	81 153
1.05.2013	85 245	7 103,75	2013	84 204
1.05.2014	88 370	7 364,16	2014	87 328
1.05.2015	90 068	7 505,67	2015	89 502
1.05.2016	92 576	7 714,67	2016	91 740
1.05.2017	93 634	7 802,83	2017	93 281
1.05.2018	96 883	8 073,58	2018	95 800

Tabell 6.2 Utviklingen av folketrygdens minsteytelse for alderspensjonister, uføretrygdede og unge uføre i perioden 1.05.1992–30.04.2019. Kroner

	Minste pensjonsnivå				
	Alderspensjonist		Uføretrygdet		Enslige unge uføre Pr. år
	Enslige Pr. år	Ektepar Pr. år	Enslige Pr. år	Ektepar Pr. år	
1.05.92–30.04.93	58 583	94 752	58 583	94 752	87 096
1.05.93–31.12.93	59 868	96 816	59 868	96 816	88 992
1.01.94–30.04.94	59 868	101 088 ¹	59 868	101 088 ¹	88 991
1.05.94–31.12.94	61 116	103 200	61 116	103 200	90 852
1.01.95–30.04.95 ²	61 512	103 992	61 512	103 992	90 852
1.05.95–30.04.96	63 372	107 136	63 372	107 136	93 600
1.05.96–30.04.97	66 240	111 984	66 240	111 984	97 836
1.05.97–30.04.98 ³	69 360	117 456	69 360	117 456	101 412
1.05.98–30.04.99 ⁴	81 360	140 040	81 360	140 040	108 252
1.05.99–30.04.00	84 204	144 912	84 204	144 912	112 032
1.05.00–30.04.01	88 032	151 512	88 032	151 512	117 132
1.05.01–30.04.02	92 100	158 520	92 100	158 520	122 544
1.05.02–30.04.03	97 140	167 208	97 140	167 208	129 252
1.05.03–30.04.04	101 964	181 200 ⁵	101 964	181 200 ⁵	135 660
1.05.04–30.04.05	105 408	190 248 ⁶	105 408	190 248 ⁶	140 244
1.05.05–30.04.06	108 852	199 512 ⁷	108 852	199 512 ⁷	144 828
1.05.06–30.04.07	112 788	206 712	112 788	206 712	150 060
1.05.07–30.04.08	119 820	219 600	119 820	219 600	159 420
1.05.08–30.04.09 ⁸	136 296	251 496	136 296	251 496	173 532 ⁹
1.05.09–30.04.10 ¹⁰	143 568	265 272	143 568	265 272	180 012
1.05.10–30.04.11 ¹¹	151 272	279 864	151 272	279 864	186 828
1.05.11–30.04.12 ¹²	157 639	291 644	158 424	293 088	195 660
1.05.12–30.04.13	162 615	300 850	164 256	303 864	202 848
1.05.13–30.04.14	167 963	310 744	170 496	315 408	210 564
1.05.14–31.12.14	173 274	320 570	176 736	326 976	218 268
1.01.15–30.04.15 ¹³	173 274	320 570	219 158	402 968	257 157
1.05.15–30.04.16	175 739	325 132	223 369	410 710	262 098
1.05.16–31.08.16	179 748	332 548	229 588	422 146	269 396
1.09.16–30.04.17 ¹⁴	183 748	341 530	229 588	431 404	269 396
1.05.17–31.08.17	184 766	343 422	232 212	426 972 ¹⁵	272 475
1.09.17–30.04.18 ¹⁶	188 766	345 422	232 212	426 972	272 475
1.05.18–31.08.19	194 192	355 350	240 270	441 786	281 930

¹ Heving av sats for særtillegget for ektepar fra 1.01.1994. Ny sats 2 x 60,5 pst. av grunnbeløpet, dvs. dobbelt av ordinær sats og ny minstesats.

² Heving av sats for særtillegget fra 1.01.1995. Ordinær sats utgjorde 61,55 pst. av grunnbeløpet.

³ Heving av sats for særtillegget fra 1.05.1997. Ordinær sats utgjorde 63,2 pst. av grunnbeløpet (minstesats 57,5 pst).

⁴ Heving av sats for særtillegget fra 1.05.1998. Ordinær sats utgjorde 79,33 pst. av grunnbeløpet, mens minstesats er 74 pst. av grunnbeløpet.

Regulering av pensjoner i 2018 og pensjonisters inntektsforhold

- ⁵ Grunnpensjonen for ektepar økte fra 0,75 G til 0,8 G fra 1.05.2003.
- ⁶ Grunnpensjonen for ektepar økte til 0,825 G fra 1.05.2004.
- ⁷ Grunnpensjonen for ektepar økte til 0,85 G fra 1.05.2005.
- ⁸ Ordinær sats for særtillegget økte til 94 pst. av grunnbeløpet fra 1.05.2008.
- ⁹ De medregnede framtidige pensjonspoengene for unge uføre ble hevet fra 3,30 til 3,50 fra 1.05.2008.
- ¹⁰ Ordinær sats for særtillegget økte til 97 pst. av grunnbeløpet fra 1.05.2009.
- ¹¹ Ordinær sats for særtillegget økte til 100 pst. av grunnbeløpet fra 1.05.2010.
- ¹² Fra og med 1.05.2011 er satsene for minste pensjonsnivå for alderspensjonister regulert i samsvar med lønnsveksten og deretter justert for effekten av levealdersjusteringen, mens minstepensjon for uførepensjonister er regulert i samsvar med grunnbeløpet (lønnsveksten). Et ektepar med alderspensjon er sikret et samlet pensjonsnivå tilsvarende to ganger ordinær sats.
- ¹³ Fra 1.01.2015 er uførepensjon endret til uføretrygd og blir skattlagt som lønn. For å videreføre nivået etter skatt, er minstesatsene økt. Minstesatsen for gifte og samboende er 2,28 G (ordinær sats) og for enslige 2,48 G (høy sats). For unge uføre er minstesatsene henholdsvis 2,66 G og 2,91 G.
- ¹⁴ Fra 1.09.2016 økte grunnpensjonen til gifte og samboende pensjonister fra 0,85 G til 0,90 G. Lav og ordinær sats for minste pensjonsnivå for alderspensjonister økte, og det ble innført en ny, særskilt sats for enslige alderspensjonister. Minste årlige ytelse for gifte og samboende uføretrygdede er økt til 2,33 G dersom vedkommende mottar uføretrygd som er en omregnet uførepensjon.
- ¹⁵ Minstesatsen for gifte og samboende uføretrygdede med uføretrygd som er en omregnet uførepensjon er 2,33 G = 436 334 kroner fra 1.05.2017 (ingen endring fra 1.09.2017).
- ¹⁶ Fra 1.09.2017 økte alle satsene for minste pensjonsnivå for alderspensjonister.
- Kilde: Arbeids- og velferdsdirektoratet

Tabell 6.3 Minsteytelse (årlig gjennomsnitt) for enslige og ektepar og grunnbeløpet (årlig gjennomsnitt). Endring i realverdien. 1970–2017

År	Endring i realverdi fra året før									
	Minsteytelse uføretrygd		Minste pensjonsnivå alderspensjon		Gj.sn. grunnbeløp kr	Minsteytelse uføretrygd		Minste pensjonsnivå alderspensjon		Gj.sn. grunnbeløp
	Enslig	Ektepar	Enslig	Ektepar		Enslig pst.	Ektepar pst.	Enslig pst.	Ektepar pst.	
1970	7 810	11 970	7 810	11 970	6 800	-	-	-	-	-
1971	8 900	13 850	8 900	13 850	7 400	6,8	8,4	6,8	8,4	2,0
1972	9 664	15 023	9 664	15 023	7 900	1,7	1,6	1,7	1,6	-0,0
1973	10 445	16 220	10 445	16 220	8 500	0,2	0,1	0,2	0,1	-0,2
1974	11 655	18 101	11 655	18 101	9 533	2,3	2,3	2,3	2,3	2,8
1975	13 308	20 696	13 308	20 696	10 800	2,3	2,4	2,3	2,4	1,5
1976	15 363	24 215	15 363	24 215	12 000	5,6	7,0	5,6	7,0	1,6
1977	17 770	28 331	17 770	28 331	13 383	5,9	7,1	5,9	7,1	2,1
1978	20 228	32 760	20 228	32 760	14 550	5,3	6,9	5,3	6,9	0,6
1979	21 780	35 406	21 780	35 406	15 200	2,9	3,3	2,9	3,3	-0,1
1980	24 345	39 339	24 345	39 339	16 633	0,7	0,1	0,7	0,1	-1,5
1981	27 882	45 066	27 882	45 066	18 658	1,0	1,0	1,0	1,0	-1,1
1982	31 228	50 633	31 228	50 633	20 667	0,5	0,9	0,5	0,9	-0,6
1983	34 153	55 248	34 153	55 248	22 333	0,8	0,6	0,8	0,6	-0,4
1984	36 516	59 056	36 516	59 056	23 667	0,5	0,5	0,5	0,5	-0,4
1985	39 220	63 496	39 220	63 496	25 333	1,7	1,8	1,7	1,8	1,3
1986	42 884	69 196	42 884	69 196	27 433	2,1	1,7	2,1	1,7	1,1
1987	45 724	73 776	45 724	73 776	29 267	-2,0	-2,0	-2,0	-2,0	-1,9
1988	48 786	78 966	48 786	78 966	30 850	0,0	0,4	0,0	0,4	-1,2

Tabell 6.3 Minsteytelse (årlig gjennomsnitt) for enslige og ektepar og grunnbeløpet (årlig gjennomsnitt). Endring i realverdien. 1970–2017

År	Endring i realverdi fra året før									
	Minsteytelse uføretrygd		Minste pensjonsnivå alderspensjon		Gj.sn. grunnbeløp kr	Minsteytelse uføretrygd		Minste pensjonsnivå alderspensjon		Gj.sn. grunnbeløp
	Enslig	Ektepar	Enslig	Ektepar		Enslig pst.	Ektepar pst.	Enslig pst.	Ektepar pst.	
1989	51 174	82 896	51 174	82 896	32 275	0,3	0,4	0,3	0,4	0,1
1990	53 438	86 652	53 438	86 652	33 575	0,3	0,4	0,3	0,4	-0,1
1991	56 112	90 840	56 112	90 840	35 033	1,5	1,3	1,5	1,3	0,8
1992	58 048	93 890	58 048	93 890	36 167	1,1	1,0	1,1	1,0	0,9
1993	59 440	96 128	59 440	96 128	37 033	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
1994	60 700	102 496	60 700	102 496	37 820	0,7	5,1	0,7	5,1	0,7
1995	62 752	106 088	62 752	106 088	38 847	0,9	1,0	0,9	1,0	0,2
1996	65 284	110 368	65 284	110 368	40 410	2,8	2,8	2,8	2,8	2,8
1997	68 320	115 632	68 320	115 632	42 000	2,0	2,1	2,0	2,1	1,3
1998	77 360	132 512	77 360	132 512	44 413	10,7	12,1	10,7	12,1	3,4
1999	83 256	143 288	83 256	143 288	46 423	5,2	5,7	5,2	5,7	2,2
2000	86 756	149 312	86 756	149 312	48 377	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
2001	90 744	156 184	90 744	156 184	50 603	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5
2002	95 460	164 312	95 460	164 312	53 233	3,9	3,9	3,9	3,9	3,9
2003	100 356	176 536	100 356	176 536	55 964	2,6	4,9	2,6	4,9	2,6
2004	104 260	187 232	104 260	187 232	58 139	3,4	5,6	3,4	5,6	3,4
2005	107 704	196 424	107 704	196 424	60 059	1,7	3,3	1,7	3,3	1,7
2006	111 476	204 312	111 476	204 312	62 161	1,2	1,7	1,2	1,7	1,2
2007	117 476	215 304	117 476	215 304	65 505	4,6	4,6	4,6	4,6	4,6
2008	130 804	240 864	130 804	240 864	69 108	7,3	7,8	7,3	7,8	1,6
2009	141 144	260 680	141 144	260 680	72 006	5,7	6,0	5,7	6,0	2,0
2010	148 704	275 000	148 704	275 000	74 721	2,8	3,0	2,8	3,0	1,3
2011	156 040	288 680	155 517	287 717	78 024	3,6	3,7	3,3	3,3	3,1
2012	162 312	300 272	160 956	297 781	81 153	3,2	3,2	2,7	2,7	3,2
2013	168 416	311 560	166 180	307 446	84 204	1,6	1,6	1,1	1,1	1,6
2014	174 656	323 120	171 504	317 295	87 328	1,7	1,7	1,2	1,2	1,7
2015 ¹	221 965	408 129	174 917	323 611	89 502	24,5	23,7	-0,1	-0,1	0,4
2016 ²	227 515	421 420	179 745	333 070	91 740	-1,0	-0,3	-0,8	-0,6	-1,0
2017	231 337	434 691	185 760	343 458	93 281	-0,2	1,3	1,5	1,3	-0,2

¹ Fra 1.01.2015 er uførepensjon endret til uføretrygd og blir skattlagt som lønn. For å videreføre nivået etter skatt, er minstesatsene økt.

² Fra 1.09.2016 er minstre årlige ytelse for gifte og samboende uføretrygdede økt til 2,33 G dersom vedkommende mottar uføretrygd som er en omregnet uførepensjon.

Tabell 6.4 Personer med pensjon/overgangstønad fra folketrygden

	Pr. 31. desember 2015			Pr. 31. desember 2016			Pr. 31. desember 2017		
	Antall personer	Av dette med minste- ytelse	I pst av alle	Antall personer	Av dette med minste- ytelse	I pst av alle	Antall personer	Av dette med minste- ytelse	I pst av alle
Alders- pensjonister	868 513	143 394	17	894 185	158 597	18	916 672	154 211	17
Uføretrygdede	314 748	65 107	21	318 244	66 540	21	325 875	69 258	21
Gjenlevende ektefeller	16 719	4 718	28	15 991	4 531	28	15 417	4 416	29
Tidligere familiepleiere	48	48	100	41	41	100	34	34	100
Ugifte forsør- gere og skilte eller separerte forsørgere	17 957	17 957	100	14 493	14 493	100	12 465	12 465	100
I alt	1 217 985	231 224	19	1 242 954	244 202	20	1 270 463	240 384	19

Kilde: Arbeids- og velferdsdirektoratet

Tabell 6.5 Alderspensionister og uføretrygdede med minste ytelse pr. 31.12.2017

	Kvinner	Menn	I alt
<i>Alderspensionister i alt</i>	<i>133 174</i>	<i>21 037</i>	<i>154 211</i>
67–69 år	13 395	3 279	16 674
70 år og over	119 779	17 758	137 537
<i>Uføretrygdede i alt</i>	<i>50 528</i>	<i>18 730</i>	<i>69 258</i>
Under 50 år	13 794	7 030	20 824
50–59 år	16 830	6 781	23 611
60–66 år	19 583	4 880	24 463
67–69 år	321	39	360
<i>I alt</i>	<i>183 702</i>	<i>39 767</i>	<i>223 469</i>

Kilde: Arbeids- og velferdsdirektoratet

Tabell 6.6 Alderspensionister og uføretrygdede med full pensjon samt gjenlevende ektefeller med og uten tilleggspensjon pr. 31.12.2017

	Bare pensjonister med full pensjon		Gjenlevende ektefeller med pensjon/ overgangsstønad	I alt
	Alderspensionister med full pensjon	Uføretrygdede med full pensjon ¹		
Uten tilleggspensjon	28 471		325	28 796
Under 0,55G	79 377		8 466	87 843
0,55–0,60	7 355		598	7 953
0,60–0,80	33 686		1 993	35 679
0,80–1,00	43 859		1 545	45 404
1,00–1,50	181 024		2 007	183 031
1,50–2,00	239 859		481	240 340
Over 2,00G	287 717		2	287 719
<i>I alt</i>	<i>901 348</i>	<i>263 981</i>	<i>15 417</i>	<i>1 180 746</i>

¹ Ettersom uføretrygdede ikke lenger har tilleggspensjon som en del av uføretrygden, er det ikke mulig å fordele disse etter inndelingen i tabellen.

Kilde: Arbeids- og velferdsdirektoratet

Tabell 6.7 Personer med pensjongivende inntekt utover grunnbeløpet (unntatt personer som fikk godskrevet pensjonspoeng etter særregler for uføretrygdede)

År	Antall personer			I prosent av folketallet 17–69 år	
	Kvinner	Menn	I alt	Kvinner pst.	Menn pst.
1967	379 284	1 000 303	1 379 587	31,0	82,0
1970	406 912	1 000 262	1 407 174	32,7	80,3
1973	467 148	1 019 234	1 486 382	36,8	79,9
1975	506 236	1 034 142	1 540 378	39,4	79,9
1977	581 234	1 068 877	1 650 111	44,7	81,5
1978	616 895	1 074 064	1 690 959	47,2	81,3
1979	646 502	1 081 518	1 728 020	49,2	81,5
1980	677 229	1 096 561	1 773 790	51,2	82,1
1981	698 253	1 097 511	1 795 764	52,5	81,6
1982	710 012	1 083 001	1 793 013	53,1	79,9
1983	722 474	1 080 593	1 803 067	53,6	79,1
1984	745 200	1 087 816	1 833 016	53,0	79,1
1985	776 418	1 100 216	1 876 634	56,9	79,3
1986	812 883	1 122 975	1 935 858	59,1	80,2
1987	846 414	1 128 753	1 975 167	61,1	79,9
1988	861 669	1 128 573	1 990 242	61,8	79,1
1989	850 403	1 099 913	1 950 316	60,7	76,7

Tabell 6.7 Personer med pensjonsgivende inntekt utover grunnbeløpet
(unntatt personer som fikk godskrevet pensjonspoeng etter særregler for uføretrygdede)

År	Antall personer			I prosent av folketallet 17–69 år	
	Kvinner	Menn	I alt	Kvinner pst.	Menn pst.
1990	856 668	1 089 392	1 946 060	61,0	75,8
1991	865 544	1 082 327	1 947 871	61,4	74,9
1992	872 979	1 079 078	1 952 057	61,7	74,3
1993	884 425	1 081 504	1 965 929	62,2	74,2
1994	900 904	1 099 311	2 000 215	63,2	75,2
1995	918 852	1 116 499	2 035 351	64,2	76,1
1996	935 019	1 132 310	2 067 329	65,0	76,9
1997	951 227	1 154 670	2 105 897	65,8	78,0
1998	971 935	1 117 106	2 089 041	66,8	79,0
1999	982 630	1 180 713	2 163 343	67,1	78,7
2000	993 640	1 184 738	2 178 378	67,5	78,4
2001	1 004 786	1 192 262	2 197 048	67,9	78,6
2002	1 042 390	1 217 940	2 260 330	69,9	79,7
2003	1 047 220	1 213 481	2 260 701	69,7	78,8
2004	1 055 298	1 220 056	2 275 354	69,6	78,6
2005	1 066 792	1 233 628	2 300 420	69,6	78,6
2006	1 091 040	1 268 836	2 359 876	70,3	79,7
2007	1 122 217	1 310 901	2 433 188	71,4	80,8
2008	1 156 258	1 354 359	2 510 617	72,4	81,8
2009	1 199 278	1 330 498	2 529 776	74,0	79,1
2010	1 212 216	1 344 625	2 556 841	73,6	78,7
2011	1 195 697	1 317 778	2 513 475	71,5	75,6
2012	1 235 603	1 378 889	2 614 492	72,9	77,8
2013	1 249 364	1 397 482	2 646 846	72,8	77,8
2014	1 256 541	1 411 299	2 667 840	72,5	77,7
2015	1 265 727	1 416 994	2 682 721	72,5	77,4
2016	1 271 629	1 419 149	2 690 778	72,5	77,2

Kilde: Arbeids- og velferdsdirektoratet

Tabell 6.8 Utvikling av gjennomsnittlig pensjonspoeng for ikke-uføre 1967–2016

År	Kvinner	Menn	År	Kvinner	Menn
1967	1,88	3,55	1992	2,92	4,25
1968	1,87	3,52	1993	2,95	4,24
1969	1,84	3,49	1994	2,99	4,27
1970	1,90	3,63	1995	3,02	4,30
1971	1,96	3,82	1996	3,06	4,32
1972	2,03	3,89	1997	3,10	4,37
1973	2,08	3,96	1998	3,13	4,41
1974	2,09	4,01	1999	3,18	4,42
1975	2,19	4,14	2000	3,19	4,41
1976	2,30	4,29	2001	3,22	4,43
1977	2,26	4,30	2002	3,21	4,39
1978	2,26	4,32	2003	3,20	4,32
1979	2,23	4,29	2004	3,18	4,28
1980	2,27	4,31	2005	3,20	4,28
1981	2,31	4,30	2006	3,24	4,31
1982	2,33	4,20	2007	3,27	4,34
1983	2,36	4,25	2008	3,32	4,35
1984	2,41	4,30	2009	3,30	4,33
1985	2,46	4,36	2010	3,28	4,28
1986	2,53	4,40	2011	3,28	4,26
1987	2,69	4,60	2012	3,29	4,26
1988	2,74	4,64	2013	3,30	4,25
1989	2,77	4,54	2014	3,30	4,21
1990	2,88	4,61	2015	3,32	4,20
1991	2,95	4,61	2016	3,33	4,18

¹ Det er ikke tatt hensyn til at en del av personene i tallgrunnlaget er født i 1963 og senere, og dermed bare omfattes av nye opptjeningsregler

Kilde: Arbeids- og velferdsdirektoratet

Bestilling av publikasjoner

Offentlige institusjoner:

Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon

Internett: www.publikasjoner.dep.no

E-post: publikasjonsbestilling@dss.dep.no

Telefon: 22 24 00 00

Privat sektor:

Internett: www.fagbokforlaget.no/offpub

E-post: offpub@fagbokforlaget.no

Telefon: 55 38 66 00

Publikasjonene er også tilgjengelige på

www.regjeringen.no

Trykk: 07 Media AS – 10/2018

